

الگوی بالندگی حسابداری در ایران: با رویکرد مبتنی بر نظریه داده بنیاد

زهرا دیانتي دیلمی

دانشیار رشته حسابداری، دانشکده علوم مالی دانشگاه خوارزمی، تهران ایران
dianati@khu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۹۹/۱۱/۲۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۲۵

چکیده

با توجه به اهمیت رشته حسابداری در سطح واحدهای اقتصادی، نظارتی و کنترلی و نیز حرکت سریع دانشگاههای جهان و ورود به نسل چهارم و نسلهای بعد از آن، ضروریست الگویی برای بالندگی حسابداری نه تنها در دانشگاههای کشور در راستای دستیابی به ارزشهای مطرح شده در سند نقشه جامع علمی کشور ارائه شود؛ بلکه این الگوی می بایست مسیر حرکت و جهت گیری استراتژیک نهادهای حرفه ای حسابداری را نیز مشخص کند. از اینرو در پژوهش کیفی حاضر، مصاحبه نیمه ساختار یافته (عمیق) از ۱۱ نفر خبره صاحب نظر حسابداری که بصورت هدفمند و به روش گلوله برفی انتخاب شده اند، انجام شد. سپس با تحلیل تمیک مطالب بیان شده توسط ایشان و با پیروی از رویکرد مبتنی بر نظریه داده بنیاد، الگوی بالندگی حسابداری در ایران ارائه گردیده است. انتظار می رود نهادهای تصمیم گیر علمی و حرفه ای با توجه به این الگو، بتوانند بالندگی حسابداری در ایران را رقم بزنند.

واژه های کلیدی: بالندگی، حسابداری، توسعه حسابداری، حرفه حسابداری، دانشگاه نسل چهارم.

۱- مقدمه

تکامل یافته تر شده و نسلهای چهارم به بعد دانشگاهی را در جهان شکل داده است. این کارکردها به ترتیب عبارتند از: ۱- انتقال دانش (آموزش محوری)، که دانشگاه های نسل اول تمرکزشان را بر این هدف معطوف کرده بودند. ۲- انجام پژوهش و شناخت شناخت حقیقت و نقادی (پژوهش محوری) در کنار انتقال دانش که توسط نسل دوم دانشگاهها صورت می گیرد. ۳- کارآفرینی در کنار کارکردهای آموزشی و پژوهشی که توسط دانشگاه های نسل سوم در محور امور است و اشتغال آفرینی دانش بنیان، حل مسائل جامعه و کسب و کارها به شیوه علمی و ثروت آفرینی را منتج می شود. ۴- توسعه آفرینی و افزایش رفاه جامعه در کنار کارکردهای قبلی دانشگاه، از اهداف اصلی دانشگاه های نسل چهارم است. تحول گرایی، تعالی گرایی، تقاضامحوری و تلاش برای ایجاد توسعه پایدار محیطی و منطقه ای از مشخصه های بارز دانشگاه های نسل چهارم است.

اما نتایج تحقیقات پیشین، نظیر صالحی و همکاران (۱۳۹۳) که درخصوص چالش های آموزش حسابداری در ایران انجام شده و پژوهش دیگری که توسط دیانتي و پاکزاد (۱۳۹۶) تحت عنوان درجه اثربخش بودن آموزش حسابداری در دانشگاه ها و عوامل موثر بر آن با استفاده از کارت ارزیابی متوازن صورت گرفته و همچنین پژوهش شاهسوری و غفاری (۱۳۹۰) که عوامل اثرگذار بر استخدام فارغ التحصیلان رشته حسابداری را بررسی کرده اند، نشان می دهد که رشته حسابداری در دانشگاه های کشور در نقش اول خود که همانا آموزش و تربیت نیروی متخصص کارآمد برای برآورده ساختن نیاز صنایع و سازمانهای مختلف است، دارای ضعف های اساسی است و اثربخشی لازم را ندارد. وجود فرمالیسم علمی که در خود مدرک گرایی، حافظه محوری، فقدان مسئله محوری، عدم خلاقیت و تفکر انتقادی و تحمل ابهام را با خود به همراه دارد، مانعی بر سر راه رشد و بالندگی حسابداری در بعد آموزش حسابداری بوده است (دیانتي، ۱۳۹۹).

بعلاوه، بنظر می رسد گروه های حسابداری دانشگاه های ایران در ایفای نقش پژوهشی خود نیز بسیار ضعیف عمل کرده اند و نه تنها اقدام شایان ذکری در نظریه پردازی حسابداری از سوی خبرگان این رشته تاکنون در ایران صورت نگرفته است، بلکه اگر توقع خود را پایین بیاوریم و در سطوح پایین تر هرم پژوهش نیز کنکاش کنیم، مشاهده می کنیم که اکثر پژوهش های داخلی حسابداری به نوعی وام دار مقالات و پایان نامه های کشورهای دیگر هستند و نهایت نوآوری آنها، افزودن به ادبیات پژوهش های فارسی است. در چنین نوشتارهایی، بدون اینکه

بالندگی مطابق آنچه در لغت نامه دهخدا تعریف شده، به معنی رشد و نمو است. پس منظور از بالندگی حسابداری در ایران، یعنی حرکت و رشد حسابداری به سمت و سویی است که همپا و بلکه پیشاپیش کاروان علم حسابداری در جهان حرکت کند و هر لحظه، افق های جدیدی از دانش و مهارت را فراروی متخصصان این حرفه بگشاید، تا به بهترین وجه پاسخگوی مباحث و حل مسائل نوین مالی مرتبط با حسابداری در عرصه جامعه، اقتصاد، دولت، صنایع، دانشگاه و حرفه باشد. از آنجا که تاکنون تعریفی از بالندگی رشته حسابداری در منابع داخلی و خارجی ارائه نشده است، لذا ابتدا باید دلیل استفاده از این اصطلاح تبیین شود. شاید در ذهن مخاطبین این سوال مطرح شود چرا از واژه "توسعه حسابداری"^۱ در این پژوهش استفاده نشده است؟

دلیل این است که واژه "توسعه"، دارای سرشتی ایستا است. اما "واژه بالندگی" مبین کوشش برنامه ریزی شده برای پدید آوردن نوعی از دگرگونی پیوسته است که هدف آن یاری رساندن به متخصصان حسابداری است تا بتواند کارهایی که موظف به انجام آن هستند را به صورتی بهتر از پیش به انجام برسانند که منجر به بهگشت و پیشرفت مستمر این رشته و رسیدن به جایگاه درخور شأن آن در جامعه شود.

با بررسی وضعیت فعلی حسابداری در ایران، بنظر می رسد توسعه داشته است (افزایش تعداد دانشجویان مشغول به تحصیل و فارغ التحصیلان این رشته، افزایش تعداد کتب و مقالات در این رشته، داشتن نهادهای حرفه ای مسئول تدوین استانداردها و نهادهای ناظر حرفه ای، فعال بودن انجمن های علمی این رشته، جذب دانشجویان تا مقطع دکتری و حتی پسا دکتری و...) اما این سوال جدی مطرح است که آیا حسابداری در ایران به بالندگی خود رسیده است؟

برای پاسخگویی به این سوال ذکر این نکته ضروریست که چون حسابداری، یک رشته ۳ بعدی است و دارای بعد آموزشی، علمی (پژوهشی) و حرفه ای (فنی) است (رضا زاده، ۱۳۹۲)، لذا در این پژوهش، بالندگی حسابداری باید در هر ۳ بعد (آموزش، پژوهش و حرفه) مورد بررسی قرار می گیرد.

از آنجا که نقطه آغازین توسعه هر علم، "آموزش" است که به تبع آن پژوهش هم شکل می گیرد و در نهایت حرفه از وجود افراد آموزش دیده تشکیل می شود و رونق می یابد، لذا ابتدا لازم است وضعیت آموزش و پژوهش حسابداری در ایران مورد بررسی قرار گیرد. دانشگاه ها دارای کارکردهایی هستند که به مرور زمان

^۱ Accounting Development

بخواهیم از معیار کیفی جهت ارزیابی رتبه ایران استفاده کرد، باید رتبه کشورها را براساس H Index مقالاتشان طی این دوره زمانی رتبه بندی نمود که در اینحالت رتبه ایران به ۶۳ تنزل می یابد. این آمار و شواهد نیز حاکی از ضعف تحقیقاتی محققان رشته حسابداری در ایران است. پس دانشگاه های ایران در رشته حسابداری هنوز با اهداف نسل دوم دانشگاه ها فاصله زیادی دارند. بخصوص اینکه مطابق آنچه گفته شد، مقالات منتشره تناسب چندانی هم با نیاز بازار صنایع، حرفه و مشکلات روز کشور ندارند (سرلک و همکاران، ۱۳۹۵).

حتی مفهوم سازی جدیدی صورت گرفته باشد، صرفا به دنباله روی از مقالات خارجی و به تعبیری- ایرانیزه کردن تحقیقات خارجی اکتفا شده است (دیانتی و بردبار، ۱۳۹۲).

بررسی آمار موجود در سایت سایمگو^۱ نشان می دهد که در طی ۲۲ سال (از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۹) تنها ۱۳۷ مقاله در حوزه حسابداری توسط ایرانیان در مجلات بین المللی منتشر شده است که رقم بسیار پایینی است. به نحویکه ایران با این تعداد مقاله در بین ۱۵۲ کشور جهان در رتبه ۴۹ و در خاورمیانه در رتبه هفتم قرار دارد (جدول ۱). البته اگر بجای تعداد مقالات

جدول ۱- وضعیت کشورهای خاورمیانه در خصوص مقالات منتشره در رشته حسابداری طی سالهای ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۹ (منبع: سایمگو)

نام کشور	تعداد مقالات منتشره طی سالهای ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۹	اسناد قابل استناد (شامل مقالات مجلات و همایش ها)	استناد ها Citations	خود استنادی Self-Citations	استناد به هر مقاله	H ایندکس
رژیم صهیونیستی	۴۳۰	۴۲۳	۱۰۴۹۰	۶۷۶	۲۴.۴	۴۹
ترکیه	۳۹۱	۳۶۱	۲۹۶۰	۳۳۰	۷.۵۷	۲۹
امارات متحده عربی	۲۷۴	۲۷۰	۲۷۸۳	۲۷۲	۱۰.۱۶	۲۸
عربستان سعودی	۲۲۷	۲۲۳	۲۳۴۰	۱۸۱	۱۰.۳۱	۲۰
مصر	۲۰۲	۲۰۰	۱۸۶۳	۲۹۱	۹.۲۲	۲۲
اردن	۱۵۱	۱۵۰	۷۵۸	۶۳	۵.۰۲	۱۲
ایران	۱۳۷	۱۳۶	۴۰۰	۱۲۱	۲.۹۲	۹
کویت	۷۸	۷۸	۵۰۹	۵۴	۶.۵۳	۱۱
قطر	۷۳	۷۳	۵۰۷	۵۱	۶.۹۵	۱۱
بحرین	۷۰	۷۰	۶۰۵	۶۵	۸.۶۴	۱۳
لبنان	۶۵	۶۵	۹۹۰	۳۳	۱۵.۲۳	۱۳
عمان	۴۰	۴۰	۵۲۱	۱۹	۱۳.۰۳	۹
عراق	۳۴	۳۴	۵۹	۱۰	۱.۷۴	۴
یمن	۲۲	۲۲	۱۳۵	۲۹	۶.۱۴	۵
فلسطین	۱۵	۱۵	۷۶	۱۴	۵.۰۷	۴
سوریه	۶	۶	۶۷	۳	۱۱.۱۷	۵

کند (رهنمای رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۰). در کل، می توان نتیجه گرفت؛ نظام آموزش عالی در ایران به نحوی است که خود مانع اساسی بالندگی، بخصوص در رشته های علوم انسانی است. زیرا اساتید بواسطه آیین نامه ها و دستورالعمل های اجرایی هیات امنای دانشگاه ها برای ارتقا و تبدیل وضعیت، سرگرم هدف تحمیلی مقاله نویسی شده اند و دانشجویان را هم در این هدف با خود همراستا می کنند. نتیجه این امر هم چیزی نخواهد بود جز انتشار مقالات بی ارزش و نامتناسب نیاز کشور در مجلات داخلی و خارجی (دیانتی دیلمی، ۱۳۹۶).

از سوی دیگر، باوجود اینکه اکثر فارغ التحصیلان این رشته خوشبختانه جذب بازار کار می شوند، اما تفکر کارآفرینی و خلاقیت پروری (اهداف دانشگاه های نسل سوم) بر گروه های آموزشی رشته حسابداری ایران حاکم نیست. یکی از دلایل این امر، هم عدم تناسب دروس رشته حسابداری با نیازهای بازار کار و حرفه و ضعف شدید محتوای برنامه درسی است که بصورت غیرحرفه ای تهیه شده و از سوی وزارت عتف به دانشگاه های کشور تحمیل می شود. تحقیقات نشان می دهد این برنامه درسی، توانمندی های لازم برای تقویت روحیه تفکر انتقادی و حل مساله دانشجویان در مواجهه با شرایط واقعی را تقویت نمی

¹ <https://www.scimagojr.com/>

و لازم اجرا شدن اولین استاندارد حسابداری مالی ایران بوده است. همچنین در همین سال بود که جامعه حسابداران رسمی ایران پس از گذشت ۸ سال از الزام قانون^۱ استفاده از خدمات تخصصی و حرفه ای ذیصلاح به عنوان حسابدار رسمی^۲ رسماً فعالیت خود را آغاز کرد.

نکته حائز اهمیت این است که بررسی روند عملکرد سازمان حسابرسی به عنوان مهمترین نهاد اثرگذار بر حرفه حسابداری نشان می دهد که این سازمان تابعه وزارت امور اقتصادی و دارایی، به دلیل پی ریزی عمده غیرمنطقی و غیرحرفه‌ای، هم در زمینه ارائه خدمات اطمینان بخشی (حسابرسی) و هم در زمینه استانداردگذاری - دو خدمت اصلی و تأثیرگذار این سازمان بر اقتصاد ایران - نه می‌توانسته «مستقل» عمل کند و نه در همه موارد «مستقل» عمل کرده است. تبعات این عدم استقلال، اظهار نظر سوگیرانه (فاقد هرگونه ارزش و اتکا پذیری) در خصوص اطلاعات مالی شرکتهای دولتی و شبه دولتی^۳ و نیز تدوین استانداردهای جانبدارانه بوده است (قاسمی، ۱۳۹۵). برای نمونه، در استاندارد حسابداری شماره (۱۲) ایران با عنوان «افشای اطلاعات اشخاص وابسته» (تجدید نظر شده ۱۳۸۶) که در واقع ترجمه حسابداری بین‌المللی شماره (۲۴) می باشد، دو مورد از اصلی‌ترین الزامات استاندارد حسابداری بین‌المللی مذکور در ایران، توسط سازمان حسابرسی، حذف شده‌اند. این دو مورد عبارت‌اند از:

- ۱) افشای حقوق و مزایای مدیران اصلی
- ۲) الزام واحدهای تجاری تحت کنترل دولت به رعایت مفاد این استاندارد در خصوص تمام معاملات با سایر واحدهای دولتی.

حذف این دو مورد و بخصوص مورد اول در تعارض کامل با مطالبه و حساسیت مردم در سنوات گذشته، در خصوص «حقوق‌های نجومی»، است. از نظر عموم ذی‌نفعان گزارشگری مالی شرکتهای دولتی، مبالغ حقوق و مزایای مدیران اصلی، یکی از اساسی‌ترین اطلاعات مربوط و مهم می باشد که لازم است برخلاف تصمیم سوگیرانه نهاد استانداردگذار (یعنی سازمان حسابرسی)، در صورت‌های مالی افشا شود. بعلاوه، سازمان حسابرسی به‌عنوان یک ابرمؤسسه حسابرسی در اقتصاد ایران که به گفته مدیرعامل آن به تنهایی حدود ۲۰ درصد از درآمد حسابرسی کشور را در اختیار دارد، بدون هیچ دلیل منطقی و

از سوی دیگر، حقوق ناکافی اعضای هیات علمی و فراهم نبودن بسترهای حمایتی لازم در دانشگاه‌ها، اساتید حسابداری را هرگز به سمت ابداع، نوآوری و اختراع و تجاری سازی ابداعات پیش نمی برد. این درحالی است که دانشگاه‌های جهان با صرف مبالغ میلیاردی، بسترهای لازم برای آموزش و توسعه فعالیت‌های نوآورانه درآمدزای اساتید و به تبع آن دانشجویانشان را فراهم آورده‌اند. ماحصل همین سرمایه گذاریها و حمایت‌ها بوده است که اساتید دانشگاه یو. پی.ام^۴ مالزی، بسته آموزشی- سرگرمی مدیریت مالی برای کودکان ۶ الی ۱۲ سال ساخته‌اند که فروش بین‌المللی عالی و به تبع آن درآمدزایی بسیار بالایی برای دانشگاه مذکور داشته است^۵. سرمایه گذاری هدمند، تشکیل تیم‌های قوی هدایت کننده اساتید، ارتباطات و بازاریابی ملی و بین‌المللی از ملزومات اساسی نسل سوم شدن دانشگاه‌ها هستند که در ایران حتی در مراکز رشد دانشگاهی هم چنین شرایط ایده آلی را نمی توان یافت.

در کل، مراکز دانشگاهی حسابداری بجای اینکه نقش کنشگرانه^۶ در جامعه داشته باشد (هدف نسل چهارم دانشگاه‌ها) و برای معضلاتی نظیر جرائم/فسادهای مالی، اختلاسها، کشف تقلب، فرار مالیاتی، افزایش سواد مالی عموم جامعه و حتی ایفای مسئولیت پاسخگویی در سطح دولت و صنعت، اقدامی درخور، از خود نشان دهند (باباجانی، ۱۳۸۳) چشم و دهان خود را بر تمامی این مسائل بسته‌اند. سکوت دانشگاه‌های دارای رشته حسابداری و مالی در بحران‌های بازار بورس، رویه‌های بانکی، کارشناسی‌های نادرست و واگذاری‌های ناصحیح صورت گرفته در جریان خصوصی سازی‌ها (هپیکو، کشت و صنعت مغان، تراکتور سازی تبریز و...) همگی از مصادیق بارز این موضوع است که حسابداری در بحث آموزش، پژوهش و نیز حرفه به بالندگی لازم نرسیده و مسئولیت اجتماعی خودش را در ایران بخوبی ایفا نکرده است. به عبارت دیگر، حسابداری در ایران هنوز بالندگی لازم را ندارد تا دانشکده‌های دارای این رشته بتوانند خود را در قامت دانشگاه‌های نسل سوم و چهارم و حتی دوم بدانند.

حال که وضعیت فعلی حسابداری از دو بعد آموزش و پژوهش عارضه‌یابی شد، نوبت به بعد سوم حسابداری، یعنی بعد حرفه ای آن می رسد. حرفه حسابداری هرچند قدمت تاریخی طولانی در ایران دارد، اما ساختارمند شدن آن به کمتر از ۲۰ سال قبل یعنی سال ۱۳۸۰ بر می‌گردد که سرآغاز تصویب

^۱ در تبصره (۲) ماده‌ی واحده «قانون تشکیل سازمان حسابرسی» مصوبه ۱۳۶۲، وظیفه ارائه خدمات حرفه‌ای متنوع (که به دلیل تضاد ذاتی نمی‌توانند همه از سوی یک شخصیت (حقیقی/حقوقی) به یک صاحبکار ارائه شوند) به دستگاه‌ها و شرکتهای دولتی و شبه‌دولتی که بخش عمده‌ای از اقتصاد کشور در دست آنهاست، بر عهده سازمان حسابرسی گذاشته شده است

^۱ University Putra Malaysia (UPM)

^۲ Kit Bijak Wang: Anak Bijak Cerdik Duit

^۳

www.upm.edu.my/news/upm_creates_financial_management_kit_for_kids-24933?L=en

^۴ Proactive

در کنار سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی ایران که عملکردشان تشریح شد، لازم است نقش انجمن های حرفه ای نیز بررسی شود. بررسی عملکرد انجمن حسابداران خبره ایران که قدیمی ترین نهاد حرفه ای موجود در کشور است و از سال ۱۳۵۱ فعالیت خود را آغاز کرده، نشان می دهد که این انجمن هم همانند دو نهاد مذکور نتوانسته است صدای گویا و قوی برای شناساندن اهمیت این حرفه به عموم مردم، دولتمردان و مجاب کردن ایشان به استفاده از نقش حمایتی و مشاوره ای حسابداران در عرصه تصمیم گیری های کلان کشور، مباحث سرمایه گذاری داخلی و بین المللی، بودجه ریزی، و حتی نظارتی باشد.

با استناد به مطالب فوق که نشان می دهد حسابداری هنوز در هر یک از ۳ بُعد آموزش، پژوهش و حرفه، به بالندگی لازم نرسیده است و باتوجه به اهمیت این رشته در جامعه و اقتصاد کشور (اعم از مباحث و مباحث مالی و نظارتی و کنترلی)، در این تحقیق با مصاحبه از صاحب نظران و خبرگان حسابداری کشور، الگویی جامع برای بالندگی حسابداری در ایران (در هر سه جنبه آموزشی، پژوهشی و حرفه ای) ارائه می گردد. دستاورد این پژوهش می تواند برای مراجع تصمیم گذار بالاخص وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه های دارای این رشته، مجلس شورای اسلامی، نهادهای حرفه ای حسابداری، انجمن های علمی و حرفه ای حسابداری و عموم جامعه سودمند باشد.

۲- مبانی نظری و پیشینه

تاکنون پژوهشی در زمینه بالندگی حسابداری در ایران صورت نگرفته است. اما پژوهش هایی درخصوص توسعه حسابداری در ایران و عوامل موثر بر آن انجام شده اند که در ادامه ضمن بیان یافته های این پژوهش ها، خلاء ها و کاستی های آنها نیز بصورت انتقادی مطرح می شود.

اعتمادی و توکلی محمدی (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان "عوامل محیطی موثر بر توسعه حسابداری در ایران"، با استفاده از اطلاعات سالهای ۱۳۵۲ تا ۱۳۸۲ به بررسی تجربی ابعاد و جهت تاثیرات عوامل محیطی بر توسعه حسابداری در ایران پرداختند. یافته های تحقیق ایشان، بیانگر وجود رابطه قوی بین عوامل محیطی (شامل ۴ عامل توسعه اقتصادی، توسعه سیاسی، توسعه بازار سرمایه و میزان سرمایه گذاری بخش خصوصی) و توسعه حسابداری در ایران است که این رابطه ها در دوره مورد مطالعه متنوع و متفاوت بوده است و نشان دهنده مراحل مختلف اصلاحات اقتصادی و سیاسی در ایران است. همچنین یافته های پژوهش تجربی ایشان، نشان می دهد که توسعه اقتصادی رابطه مثبت با توسعه حسابداری در ایران داشته است.

حرفه ای، هم از سازوکار «کنترل کیفیت» و هم از سازوکار "اقدامات انضباطی" حرفه حسابرسی کشور که از سوی نهاد قانونی ناظر بر حرفه حسابرسی ایران یعنی «جامعه حسابداران رسمی ایران» اعمال می شود، معاف است. (قاسمی، ۱۳۹۵). از سوی دیگر، شورای اقتصاد همه ساله به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی، حق الزحمه سازمان حسابرسی برای حسابرسی شرکت دارای ردیف بودجه (شرکت های دولتی) را تعیین می کند که این حق الزحمه در عمل، به عنوان "حق الزحمه پایه" برای حسابرسان بخش خصوصی هم اعمال می شود. این حق الزحمه ساعتی حرفه حسابرسی، شان و منزلت این حرفه را پایین آورده است و آن را وارد یک چرخه مصیبت بار فرار از مسوولیت به دلیل نامتناسب بودن حق الزحمه با مسوولیت نموده است. (دوانی، ۱۳۹۸ و ۱۳۸۸).

برای بررسی وضعیت جامعه حسابداران رسمی ایران هم کفایت به گزارش شورا عالی جامعه حسابداران رسمی مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹ رجوع شود که به صراحت بیان شده است: "ضریب نفوذ حسابرسی، در مقایسه با کشورهای توسعه یافته و در مقایسه با دست اندرکاران کسب و کار کشور، به مراتب پایین است که نتیجه این امر می تواند در شفافیت آمار و اطلاعات مالی کشور و همچنین عدم دستیابی دولت به درآمدهای مالیاتی اثر گذار باشد". نادریان (۱۳۹۸) نیز نقاط ضعف جامعه حسابداران را به شرح ذیل عنوان کرده است:

- ۱) فاصله گرفتن از فناوریهای روز دنیا در زمینه حسابرسی بویژه حسابرسی مبتنی بر مدیریت ریسک، فناوری اطلاعات و آمار،
- ۲) عدم ارتباط مستمر با مراجع حرفه ای بین المللی برای ارتقای سطح دانش حرفه ای و تبادل تجربیات و دانش روز،
- ۳) عدم ارتباط مناسب جامعه با مراجع رسمی که نقش کلیدی و تاثیر گذار بر جامعه دارند،
- ۴) مجهز نبودن حسابرسان به ارائه خدمات متنوعی که موسسات حسابرسی بین المللی ارائه می دهند،
- ۵) عدم اقدام موثر جهت به فعل در آوردن ظرفیتهای قانونی جامعه بویژه در زمینه بازار کار،
- ۶) ضعف در جلب مشارکت اعضای جامعه در بهبود امور و ارائه نظرات اصلاحی به مراجع ذیصلاح در راستای آینده پایدار،
- ۷) عدم اقدام مناسب به منظور شناساندن حرفه و خدماتش به ذینفعان در جهت تقویت فرهنگ حسابداری و حسابرسی (نادریان، ۱۳۹۸، ص ۷ و ۸).

مشخص است، صرفاً محدود به حسابداری مدیریت است و جنبه های دیگر حسابداری از جمله حسابرسی و حسابداری مالی را نادیده گرفته است.

اقدام مزرعه و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان "دموکراسی و توسعه حسابداری" با استفاده از پرسشنامه توزیع شده بین اساتید، حسابرسان و دانشجویان حسابداری به این نتیجه رسیدند که رابطه معنی داری بین شاخص های دموکراسی و توسعه حسابداری وجود دارد و بیشترین تاثیر گذاری توسط پارامترهای عضویت افراد در سازمانها و احزاب، انتخاب نمایندگان پاسخگو و موثر، آزادی بیان، حاکمیت قانون، آزادی رای، آزادی احزاب، رقابت در تصدی پست ها، آزادی های شخصی بوده است.

نکته شایان ذکر در پژوهش مذکور این است که مبتنی بر داده های واقعی وضعیت دموکراسی در ایران و بررسی تاثیر آن روی روند توسعه حسابداری نیست. بلکه صرفاً نظرخواهی صورت گرفته از طریق پرسشنامه از یک جامعه محدود بوده که نظر خودشان را درخصوص میزان تاثیرگذاری شاخص های دموکراسی روی توسعه حسابداری در یک طیف لیکرت ابراز داشته اند.

اقدام مزرعه و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی دیگر با عنوان "آزادی های مدنی و توسعه حسابداری" به این نتیجه رسیدند که بین آزادی های مدنی و توسعه حسابداری در ایران رابطه معنی داری وجود دارد و متغیرهای آزادی بیان، حاکمیت قانون، آزادی احزاب و آزادی های شخصی بیشترین بارهای عاملی بر توسعه حسابداری در ایران را دارند. لازم به ذکر است که این تحقیق یک پژوهش پیمایشی بوده و داده ها آن از طریق توزیع پرسشنامه بین اساتید دانشگاه ها و نیز حسابرسان شرکتهای

سهامی خاص در آذربایجان شرقی جمع اوری شده است. ایراد پژوهش مذکور نیز همانند پژوهش قبلی ایشان، در این است که مبتنی بر داده های واقعی وضعیت آزادی های مدنی در ایران و بررسی تاثیر آن روی روند توسعه حسابداری نیست. بلکه صرفاً نظرخواهی صورت گرفته از طریق پرسشنامه از یک جامعه محدود (افراد در دسترس در آذربایجان شرقی) است که نظر خودشان را درخصوص میزان تاثیرگذاری شاخص های آزادی مدنی روی توسعه حسابداری در یک طیف لیکرت ابراز داشته اند.

در خارج کشور یاپا و ویجاردنا (۱۹۹۶) در پژوهشی با عنوان "توسعه سیستم های حسابداری و آموزش حسابداری در کشورهای دارای درآمد صادرات نفتی بالا" نظری به توسعه

لازم به ذکر است که ایشان برای اندازه گیری متغیر توسعه حسابداری از شاخص "تعداد دانش آموختگان به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت" استفاده کرده اند. بدیهی است که این شاخص، شاخصی بی عیب و نقص و جامعی برای اندازه گیری توسعه حسابداری نمی باشد. زیرا علاوه بر اینکه صرفاً کمیّت را ملاک قرار داده و کیفیت آموخته های این فارغ التحصیلان رشته حسابداری را مورد بررسی قرار نمی دهد، معیار کمی مناسبی هم برای سنجش توسعه حسابداری نیست. زیرا هر ساله تعداد زیادی از فارغ التحصیلان حسابداری در مشاغل غیر از حرفه حسابداری مشغول بکار می شوند و از اینرو لزوماً افزایش تعداد دانش آموختگان این رشته به منزله توسعه حسابداری در ایران نمی باشد.

سجادی (۱۳۸۷) در تحقیقی نقش منابع انسانی حرفه ای سازمان حسابرسی در توسعه حسابداری را از دیدگاه اعضای هیات علمی گروه های حسابداری دانشگاه های دولتی، دانشجویان دوره های کارشناسی ارشد و دکترای حسابداری دانشگاه های دولتی، مدیران مالی شرکت های فعال در بورس اوراق بهادار تهران و مدیران موسسات خصوصی حسابرسی، مورد بررسی قرار داد. نتایج پژوهش او نشان داد منابع انسانی حرفه ای سازمان حسابرسی نقش فعالی در توسعه حسابداری داشته اند. زیرا با تدوین استانداردهای حسابداری و انتشار متون آموزشی حسابداری، موجب افزایش کیفیت حسابداری شده اند. از سوی دیگر، با طراحی سیستم های اطلاعاتی حسابداری، بکارگیری فارغ التحصیلان و دانشجویان حسابداری در حرفه حسابرسی و فراهم کردن زمینه استخدام دانش آموختگان حسابداری در شرکت های مورد حسابرسی موجب گسترش کمی حرفه حسابداری شده اند.

البته در تفسیر یافته های تحقیق سجادی (۱۳۸۷) باید اظهار داشت مواردی نظیر تدوین استانداردهای حسابداری (آنهم با دیدگاه جانبدارانه که قبلاً توضیح داده شد) و انتشار کتب آموزشی حسابداری (که اکثراً ترجمه نه چندان قوی و روان متون انگلیسی زبان هستند) و استخدام فارغ التحصیلان حسابداری در حرفه، هرچند توسعه حسابداری را تاحدودی در ایران نشان می دهد، اما به هیچ عنوان موید بالندگی حسابداری نیست.

مقدس پور و ابراهیمی کردلر (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان "تدوین و تبیین مدل توسعه حسابداری مدیریت در ایران" چهار دسته عوامل موثر بر "توسعه حسابداری مدیریت در ایران" شناسایی کردند. همانطور که از عنوان پژوهش ایشان نیز

¹ high income oil exporting countries (HIOECs)

فانگسترزوم و لاندن (۲۰۰۹) در پژوهشی به بررسی روند توسعه حسابداری در کشورهای شمال اروپا (دانمارک، فنلاند، نروژ و سوئد) بصورت مقایسه ای پرداخت. نتایج تحقیق ایشان نشان می دهد کشورهای اسکاندیناوی هر چند تشابهات فرهنگی و درجه بالایی از ادغام اقتصادی دارند اما در واقع، حسابداری آنها از نظر نظری و عملی و روند توسعه با یگدیگر بسیار متفاوت است. هر چند تأثیر صاحب نظران آلمانی بر روی حسابداری این کشورها تا مدتها پس از پایان جنگ جهانی دوم وجود داشت، اما این نفوذ اکنون تحت تأثیر اتحادیه اروپا و هیات تدوین استانداردهای بین المللی حسابداری (IASB) قرار گرفته است.

یوسی و مالیکیو (۲۰۱۵) با استفاده از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته به بررسی روند توسعه و تکامل سیستم حسابداری در کوزوو پرداختند. ایشان به این نتیجه رسیدند که توسعه چشمگیر حسابداری در سالهای اخیر در کوزوو، مرهون نیاز به پیگیری و ثبت اطلاعات حسابداری به روشی کارآمد برای کاهش تخلفات از مقررات دولت و افزایش آگاهی حسابداران در این زمینه بوده است. از آنجا که دولت هنوز از دوره گذار می گذرد، تغییرات زیادی در اصول سیستم حسابداری رخ داده است.

جویی و وونگ (۲۰۱۵) هم پیشرفت های رخ داده در حرفه حسابرسی در چین را زاینده تغییرات و نوسازیهای اقتصادی در این کشور دانسته اند که از سال ۱۹۸۰ شروع شد. در این زمان، کشور چین، درهای خود را بر روی سرمایه گذاری خارجی باز کرد. همزمان با این تغییرات اقتصادی و قانونی، ورود سرمایه گذران خارجی تسهیل شد و سرمایه گذاریهای هنگفت مشترک بین چین و شرکتهای خارجی صورت گرفت. کارخانجات بزرگ راه اندازی شد و کالاهای ساخت چین به اقصای جهان صادر گردید. این رشد پرشتاب بازار و افزایش فعالیت های تجاری در چین، تقاضا برای خدمات حسابداری و حسابرسی را منجر شد. از آنجا که مقامات چینی برای پاسخ گویی به این تقاضای بالای به وجود آمده در بازار سرمایه برای خدمات حسابرسی به یک راه حل سریع نیاز داشتند، در نتیجه به چهار مؤسسه بزرگ حسابرسی (Big 4) اجازه داده شد تا با همکاری مؤسسه های زیر نظر وزارت امور مالی چین^۳ برای یک دوره ۲۰ ساله تحت عنوان "مؤسسه های حسابداری تعاونی چینی - خارجی"^۴ در این کشور فعالیت کنند. بدین ترتیب حسابرسان هنگ کنگی و نیز حسابرسان چینی شاغل در کشورهای خارجی، نه تنها خلاء ارائه خدمات حرفه ای در چین را پر کردند، بلکه دانش حسابرسی و تجربه فنی مورد نیاز برای توسعه حرفه حسابرسی چین را وارد

حسابداری در کشورهای جهان سوم (TWC)^۱ به این نتیجه رسیدند که همگام با رونق فروش نفت در این کشورها، سیستم حسابداری و آموزش آن با سرعت چشم گیری نسبت به مابقی کشورهای جهان سوم، توسعه یافته است. از اینرو استفاده از روش "حوزه نفوذ"^۲ مطرح شده توسط فنتون^۲ (۱۹۹۷) که برای طبقه بندی سیستمهای حسابداری در کشورهای جهان سوم استفاده می شود، برای این دسته از کشورهای دارای درآمد نفتی بالا، قابل استفاده نیست. زیرا، برخلاف سایر کشورهای جهان سوم، توسعه سیستمهای حسابداری و آموزش حسابداری در این گروه خاص از کشورها (شامل بحرین، کویت، عمان، قطر، بروئی، امارات متحده عربی، عربستان سعودی) در نتیجه یک عامل تاریخی (مانند نفوذ استعمار و یا مستعمره بودن) نبوده است. در کل نتایج تحقیق نشان می دهد که توسعه سیستمهای حسابداری در کشورهای جهان سوم دارای درآمدهای کلان نفتی، متأثر از عوامل متعدد اقتصادی مانند شرکت های چند ملیتی، شرکت های حسابداری بین المللی، موسسات مالی بین المللی، بکارگیری حسابداران خارجی و استفاده از فناوری های خارجی است.

کلارک (۲۰۰۶) سیرتاریخی تکامل حسابداری در کشور ایرلند را مورد بررسی قرار داد. عملکرد حسابداری در ایرلند به دلیل موقعیت جغرافیایی و زبان مشترک این کشور با کشورهای همسایه اش، به شدت تحت تأثیر همسایگان این کشور بوده است. توسعه حسابداری در این کشور در اواسط قرن نوزدهم بواسطه تصویب قانون شرکتهای در برخورد با ثقل و سوء مدیریت صورت گرفت. در سالهای اولیه استقلال ایرلند، حرفه حسابداری این کشور هنوز قدرتمند نشده بود و بورس سهام ایرلند توسعه نیافته بود. اما در اواخر دهه ۱۹۵۰ و اوایل دهه ۱۹۶۰ فضای ایرلند به طور چشمگیری تغییر کرد؛ در نظر گرفتن مشوق های مالیاتی، لغو قوانین ظالمانه، ظهور تجارت آزاد و عضویت در جامعه اقتصادی اروپا باعث تقویت و توسعه اقتصادی این کشور شد که بیشتر این توسعه به دلیل سرمایه گذاری مستقیم شرکت های چند ملیتی خارجی بود. همین امر تقویت حسابداری را اجتناب ناپذیر کرد. زیرا لازم بود شیوه های حسابداری که متناسب تغییرات در مالکیت و کسب و کارها بود، مورد استفاده قرار گیرد. بدین ترتیب توسعه و تکامل حسابداری در این کشور تا به امروز ادامه دارد و با نفوذ بیشتر شرکتهای آمریکایی و اروپایی، این تکامل سرعت بیشتری نیز یافته است.

³ China's Ministry of Finance (MOF)

⁴ Sino-foreign cooperative accounting firms

¹ sphere of Influence

² Fnthoven(1997)

حسابداری و حسابرسی در مصر نقش دارند. علاوه بر این، خصوصی سازی منجر به اصلاح مقررات گزارشگری مالی مصر و تعیین چارچوب سیاست های حاکمیت شرکت ها شده است.

گاتاس و همکاران (۲۰۲۰) با مصاحبه با اعضای هیئت حسابداران و حسابرسان مصر (ESAA)^۱، مقامات دولت، نمایندگان مقامات بین المللی / محلی و دانشگاهیان، پژوهشی درخصوص توسعه حسابداری در کشور مصر انجام دادند. نتایج تحقیق ایشان نشان می دهد هرچند هیات حسابداران و حسابرسان مصر با الگوی "انگلیسی-آمریکایی" در سال ۱۹۴۶ تاسیس شد اما فعالیتش بسیار محدود بود و همین امر باعث شد تا متخصصان عمدتاً غیربومی و نسبتاً کم تجربه تر به عنوان حسابدار در این کشور مشغول به کار شوند. اما با آغاز تغییرات سیاسی و اقتصادی در این کشور و رونق سرمایه داری، حرفه حسابداری هم به رهبری بخش خصوصی و با حمایت سازمان های بین المللی شروع به تکامل کرد.

محققان دیگری هم سیر تحول و توسعه حسابداری را در دیگر کشورهای در حال توسعه مورد بررسی قرار داده اند که نقطه اشتراک یافته های همگی این پژوهش ها این است که نشان می دهند توسعه و تکامل حسابداری در کشورها مرهون تحولات اقتصادی (اقتصاد باز) و شکل گیری شرکتهای چند ملیتی و انتقال تجربیات و دانش حسابداری از کشورهای با حسابداری پیشرفته تر به کشورهای دیگر است. با بررسی تحقیقات پیشین و نکات پیش گفته نتیجه می گیریم، پیشینه تحقیقی در خصوص بالندگی حسابداری در ایران وجود ندارد و لذا ارزش افزوده علمی این پژوهش، در نوشتار دانشگاهی ایران و جهان کاملاً واضح و مبرهن است.

۳- سوالات تحقیق

از آنجا که تحقیق حاضر یک تحقیق کیفی از نوع اکتشافی است. لذا به دنبال یافتن پاسخ سوالات ذیل، با توجه به نظرات خبرگان موجود در نمونه تحقیق هستیم:

- ۱) شرایط علی اثرگذار بر بالندگی رشته حسابداری چیست؟
- ۲) راهبردهای لازم جهت بالندگی رشته حسابداری چیست؟
- ۳) عوامل زمینه ای (بستر) در بالندگی رشته حسابداری چیست؟
- ۴) عوامل مداخله گر در بالندگی رشته حسابداری چیست؟
- ۵) پیامدهای بالندگی رشته حسابداری چیست؟

این کشور کردند. دسترسی به این تجربه موجبات رشد محلی حرفه حسابرسی چین را فراهم آورد. علاوه بر این، استانداردها و ضابطه گزاران چینی را نیز با استانداردهای بین المللی آشنا کرد. در واقع، در پاسخ به کمبود مهارت های حسابرسی چین آن روزها، حرفه حسابرسی هنگ کنگ، مشارکتی انکارناپذیر و قابل توجه در شکل گیری چشم انداز حسابرسی چین امروزی داشت.

مارینا (۲۰۱۸) در تحقیق با عنوان "تکامل سیستم حسابداری پس از سقوط کمونیسم؛ شواهدی از کشور رومانی"، سیر تحول سیستم حسابداری در رومانی پس از سقوط کمونیسم و انتقال آن به اقتصاد مبتنی بر بازار را بصورت طولی مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. ایشان در این پژوهش از رویکرد ۷ بعدی رویکرد کارنگی و ناپیر (۲۰۰۲) استفاده کردند و سیر تحول حسابداری را از ۷ جنبه دوره های تاریخی، مکان، مردم درگیر با حسابداری، رویه های مورد استفاده در عمل، نحوه ترویج و گسترش، انتشارات (استانداردها و سایر قوانین مرتبط)، و حرفه حسابداری مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق ایشان مبین تاثیرگذاری شدید نیروهای سیاسی خارجی بر سیر تکامل سیستم حسابداری رومانی است. به نحوی که در سالهای ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۰ رومانی یک سیستم حسابداری را بر اساس سیستم فرانسه پیاده سازی کرد که بدون تغییرات قابل توجهی مورد استفاده قرار گرفت. اما پس از سال ۲۰۰۰، هدف سیستم حسابداری رومانی هماهنگی و همگرایی با بخشنامه های اروپا و استانداردهای بین المللی حسابداری (IFRS) و حسابرسی (IAS) بوده است.

شارما و سامکنی (۲۰۱۸) در پژوهشی، روند توسعه حسابداری در کشور فیجی را در ۴ مرحله مورد بررسی و تحلیل قرار دادند؛ ۱- مرحله پیش از استعمار (۱۸۰۱-۱۸۷۳)، ۲- مرحله استعماری (۱۸۷۴-۱۹۷۰)، ۳- مرحله شکل گیری قانون اساسی ۱۹۷۰ (۱۹۷۱-۱۹۸۶)، و ۴- مرحله تاسیس دولت مستقل. به مدت ۳۰ سال پس از ۱۹۴۵، توسعه حسابداری در فیجی با تغییرات قانونی گره خورده بود، اما پس از آن، دوره جدیدی برای حسابداری آغاز شد که در آن حرفه حسابداری تأثیرگذار بوده و نفوذ خود را فراتر از مشغله های حرفه ای کرده است. حسابداران حرفه ای به یک نهاد تاثیرگذار بر نحوه کار دولت ها و سایر سازمان ها، و نیز موثر بر جامعه تبدیل شده اند

البیومی و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان "توسعه حسابداری و حسابرسی در مصر: منشأ، رشد، عملکرد و عوامل مؤثر" انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان می دهد که عوامل سیاسی، اقتصادی، نهادی، حقوقی و فرهنگی در توسعه حرفه

¹ Egyptian Society of Accountants and Auditors (ESAA)

۴- روش شناسی

پژوهش حاضر از نظر طرح تحقیق، از نوع تحقیقات کیفی و مبتنی بر نظریه زمینه بنیان (داده بنیاد) می باشد. پژوهشگر در این تحقیق سعی می کند تا مصاحبه از خبرگان این رشته، به درک و فهم شرایط علی، عوامل زمینه ای، عوامل مداخله گر تاثیرگذار بر بالندگی حسابداری پرداخته و نهایتاً الگوی بالندگی حسابداری در ایران را ارائه دهد.

جامعه آماری این پژوهش شامل خبرگان حسابداری کشور هستند که با استفاده از رویکرد نمونه گیری هدفمند از نوع گلوله برفی، ۱۱ نفر انتخاب شده اند. داده های این پژوهش به روش مصاحبه عمیق نیمه ساختار یافته گردآوری شد که به طور متوسط با هر نفر حدود یک ساعت مصاحبه شد. بعد از هر مصاحبه، متن هر مصاحبه ضبط شده، تایپ و مورد تحلیل قرار می گرفت و خروجی آن در مصاحبه های بعدی به کنکاش در می آمد. بدین ترتیب هم فرایند گردآوری و هم تحلیل آنان کاملاً تدریجی، تکوینی و پلکانی بوده است. پس به مرور داده ها احصا شده و برای هر نکته، یک "کد" در نظر گرفته می شد (کدگذاری باز). سپس با مقایسه کدها، چند کد که اشاره به یک جنبه مشترک از پدیده مورد بررسی را دارند، به عنوان یک "مفهوم" در نظر گرفته می شد (کدگذاری محوری^۱). آنگاه چند مفهوم، یک مقوله و چند مقوله در قالب یک تئوری دسته بندی گردید (کدگذاری انتخابی^۲) که مدل ارائه شده در شکل ۱ مبین نظریه انتزاعی در خصوص بالندگی حسابداری در ایران است.

۵- یافته های پژوهش

نتایج انجام مصاحبه با خبرگان و تحلیل تمیک صحبت های ایشان، منجر به شناسایی ۷ مقوله بعنوان شرایط علی، ۱۶ مقوله بعنوان راهبردهای بالندگی حسابداری، ۴ مقوله بعنوان بستر، ۴ مقوله بعنوان شرایط مداخله گر و در نهایت پیامدهای ناشی از به بالندگی رسیدن حسابداری شده است که در شکل ۱ نشان داده شده اند. در ادامه به تشریح راهبردهای بالندگی حسابداری در ایران با توجه به نظر خبرگان پرداخته می شود:

- ایجاد ساز و کارهای قانونی، حمایتی و تسهیلات کاری مناسب برای اساتید و شاغلین حرفه و حتی اشخاص حقوقی، جهت تکریم و حفظ شأن و منزلت ایشان
- (۱) پرداخت حقوق مکفی متناسب با نرخ تورم در کشور
- (۲) در اختیار قرار دادن فضاهای مناسب کاری با امکانات کافی به اعضای هیات علمی (اعم از لپ تاپ مناسب

همراه با قلم نوری، پرینتر، اسکنر، فاکس، اینترنت پرسرعت، و فضای کافی، نور کافی، تهویه مناسب، یخچال و..)

(۳) فراهم کردن دسترسی مجانی به پایگاه های اطلاعاتی داخلی و خارجی (نظیر مگ ایران، ایرانداک، همانندجو، ساینس دایرکت، پروکوئست و امرالد، ایسکو و..)

(۴) در اختیار قراردادن منشی برای هر عضو هیات علمی جهت انجام امور جاری تایپ و تهیه فایل های پاورپوینت و هماهنگی جلسات با دانشجویان و ارتباط با صنعت

(۵) پرداخت به موقع (پایان هر نیمسال) حق التدریس اساتید، حق الزحمه راهنمایی، مشاوره و داوری پایان نامه ها

(۶) راه اندازی سازمان حمایت از حقوق اساتید کل کشور (انجمن صنفی) و لزوم تدوین قانون جهت وجاهت بخشی به اقدامات این انجمن

(۷) ضرورت حضور نمایندگان سازمان حمایت از حقوق اساتید (لازم است تاسیس شود) در کارگروه بررسی صلاحیت علمی و اخلاقی اساتید در تمامی جلساتی (نظیر جلسات رسیدگی به تخلفات انتظامی) که در اینخصوص در نهادها و محافل مرتبط (نظیر وزارت عتف و دانشگاه ها و یا دادگاه) برگزار می شود.

(۸) در نظر گرفتن حق الزحمه های حسابرسی و.. مناسب شان و منزلت حرفه ای حسابرسان

(۹) حمایت مالی مناسب از کارهای فوق برنامه اساتید (اعم از شرکت در کارگروه های تخصصی تعریف رشته جدید، بروز رسانی سرفصلها، و رصد مقالات و کتب و..)

(۱۰) حمایت مالی از مراکز تحقیقاتی حسابداری نظیر مرکز تحقیقات حسابداری و حسابرسی و نیز انجمن های علمی برای اینکه بتوانند به بهترین وجه به انجام کارهای اثرگذار و هدایت حرفه و رشته بپردازند.

- شناساندن حرفه و اشاعه استفاده از خدمات متخصصان حسابداری و حسابرسی به عموم جامعه و بخصوص نهادهای تصمیمگیر

(۱) ایجاد یک تشکل قوی برای رساندن صدای حسابداران و حسابرسان به جامعه و دولتمردان و تبلیغ خدمات آنها، شناساندن نقش راهبردی حسابداران به جامعه علی الخصوص نهادهای تصمیم گیر و سیاستگذار کشور

² Selective Coding

¹ Axial Coding

۹) آشنا ساختن مدیران شرکتها و افراد تصمیم گیر در سطح کلان کشور با خدمات حسابداران، حسابداران مدیریت و حسابرسان و اهمیت استفاده از خدمات این حرفه.

• آموزش مستمر و بروز رسانی دانش و توانمندی های اساتید و شاغلین حرفه

۱) تدوین شیوه نامه برگزاری کارگاه های بروز رسانی و دانش افزایی تخصصی حسابداری در موضوعات مرتبط با این رشته

۲) انتخاب اساتید مجرب جهت برگزاری دوره های آموزش مستمر و دانش افزایی تخصصی اساتید با نظرسنجی و رای گیری شفاف و آنلاین از خود اساتید در "سامانه حسابداران"

۳) برگزاری دوره های آموزش مستمر و کارگاه های تخصصی و دانش افزایی درحوزه های خاص حسابداری در ایام تعطیلات اساتید یا زمان هایی که بیشترین متقاضی را دارد.

۴) درنظر گرفتن امتیاز ویژه برای اساتید برگزار کننده این کارگاه ها در آیین نامه های ارتقا و تبدیل وضعیت.

۵) درنظر گرفتن امتیاز ویژه برای اساتید شرکت کننده (متناسب نمره کسب شده از مطالب تدریس شده در کارگاه های آموزش مستمر).

۶) درنظر گرفتن امتیاز ویژه برای افراد حرفه ای (نظیر حسابداران رسمی و...) شرکت کننده (متناسب نمره کسب شده از مطالب تدریس شده در کارگاه های آموزش مستمر).

۷) محدود کردن دوره اعتبار حسابداری رسمی بودن به ۲ سال و منوط کردن تمدید اعتبار مذکور به به کسب حداقل امتیاز لازم از امتحانات اخذ شده از کارگاه ها و دوره های تخصصی حرفه ای

۸) درنظر گرفتن امتیاز ویژه برای اساتید شرکت کننده در کارگاه های تخصصی حرفه ای (متناسب نمره امتحان اخذ شده)

۹) برگزاری دوره های تقویت زبان انگلیسی (مکالمه و نگارش) برای اساتید و شاغلین حرفه.

۱۰) برگزاری کارگاه های افزایش توان پژوهشی اساتید (اعم از آشنایی با روش های پژوهش، نرم افزارهای تحلیل آماری و حتی دوره هایی برای تقویت ارتباطات میان رشته ای و نظیر آن)

۲) تصویب قوانینی برای الزام به وجود حسابداران خبره با صلاحیت و اخلاق مدار (معرفی شده از سوی نهادهای حرفه ای) در تیم های انعقاد قراردادهای بین المللی و داخلی، و الزام به اخذ اظهارنظر تخصصی حسابداران در زمینه سرمایه گذاریهای دولتی و خصوصی، خصوصی سازی واحدهای اقتصادی و همچنین ارزیابی وام گیرندگان حقیقی و حقوقی از سیستم بانکی و مواردی از این دست.

۳) تصویب قانون برای راه اندازی یک نهاد تصمیم گیر (با بودجه مناسب) برای ارتقای سلامت و دانش مالی در سطح کشور، متشکل از خبرگان دغدغه مند و توانا در حرفه حسابداری و حسابرسی که مسئول شناسایی چالشها و گلوگاه های فساد مالی و ارائه راهکارها و تلاش عملی برای رفع این معضلات، ارتقا سیستمها و نظامهای مالی و پاسخگویی عملیاتی، بودجه بندی و حسابرسی عملیاتی، افزایش سواد مالی مردم و.. در کشور با کمک عقد قرارداد با دانشگاه ها یا انجمن های علمی و متخصصین امر باشد.

۴) تهیه فیلم سینمایی با محوریت ارزشمند نشان دادن خدمات حسابداری و حسابرسی و قهرمان نشان دادن حسابداران درستکار و مبارز علیه فساد مالی و تقلب

۵) تشویق افراد دست اندرکار در ساخت و تهیه فیلم های سینمایی با موضوعات حرفه حسابداری و حسابرسی، هم در آیین نامه های وزارت عتف و هم توسط مجامع حرفه ای کشور

۶) تشویق نویسندگان کتب داستانی و رمان با محوریت موضوعات حسابداری و حسابرسی و بالخصوص اثرات و پیامدهای زیانبار اعمال غیر اخلاقی حسابداران و حسابرسان بر جامعه و یا قهرمان نشان دادن حسابداران و حسابرسان درستکار

۷) تهیه و پخش تبلیغات تلویزیونی و رادیویی (و نیز استفاده از سایر وسایل ارتباط جمعی و شبکه های اجتماعی) برای آشنا نمودن عموم مردم با حسابداری، خدمات این حرفه و نیز علاقمند نمودن دانش آموزان نخبه به تحصیل در این رشته

۸) برگزاری نشست های معرفی رشته حسابداری، در مدارس و دعوت از دانش آموزان مدارس استعداد درخشان و حتی توزیع لوح های فشرده و یا ایجاد کانالهایی برای معرفی هرچه بهتر این رشته و بیان اهمیت آن

• **بازنگری در شیوه سرفصل نویسی، راه اندازی رشته های جدید/ دوره های حرفه ای و بروز رسانی سرفصلهای درسی موجود**

(۱) در نظر گرفتن بودجه مناسب برای تدوین سرفصل دروس و بروز رسانی آنها توسط وزارت عتف، صنعت و حرفه توامان.

(۲) فراخوان عمومی برای اعلام آمادگی شایسته ترین افراد دارای وقت و تجربه کافی (متناسب رشته جدیدی که قرار است سرفصل هایش تدوین یا بروز رسانی شود) برای تشکیل تیم تدوین کننده سرفصل دروس و انتخاب از بین این کاندیدها از طریق رای گیری شفاف در سامانه حسابداران (با نمایش آنلاین نتیجه رای گیری).

(۳) الزام به وجود اساتید هیات علمی و شاغلین حرفه (منتخب در سامانه حسابداران)، نمایندگان از صنعت، شرکتهای بزرگ، کلیه نهادهای حرفه ای، صاحب نظران رشته علوم تربیتی و برنامه ریزی آموزشی، بورس اوراق بهادار، وزارت امور اقتصاد و دارایی، سازمان حسابرسی، پلیس جرایم اقتصادی در تیم تدوین کننده سرفصل دروس و بروز رسانی آنها.

(۴) خوشه ای کردن دروس (همانند سرفصل درسی رشته اقتصاد) در سرفصل درسی رشته حسابداری در تمامی مقاطع.

(۵) در معرض دید قرار دادن سرفصلهای جدید (اعم از رشته های جدیدی یا سرفصلها بروز شده) به مدت ۲ ماه در "سامانه حسابداران" و جمع آوری نظرات همگان در اینخصوص و ارجاع نظرات به تیم تدوین کننده سرفصل مذکور برای اصلاح و بازنگری.

(۶) الزام بر بروز رسانی هر ۴ سال یکبار سرفصلهای قدیمی با نظرخواهی در "سامانه حسابداران" و اعلام نظرات به تیم تدوین کننده /بروز رسان سرفصلها برای جمع بندی نهایی.

(۷) منابع درسی مندرج در سرفصل دروس می بایست از بین کتب منتخب در "سامانه رصد و پایش کتب حسابداری" پیشنهاد شوند.

(۸) در نظر گرفتن امتیازات مناسب در آیین نامه های ترفیع، ارتقا و تبدیل وضعیت برای مشارکت کنندگان در نظرخواهی های در طرح های بروز رسانی/ تدوین سرفصلها

(۹) برگزاری کارگاه های تخصصی جهت آشنایی و دانش افزایی اساتید با دروس مندرج در سرفصلهای جدید

(۱۱) برگزاری کارگاه های توانمندسازی اساتید و شاغلین حرفه برای استفاده از فناوریهای نوین مورد استفاده در حسابداری و حسابرسی

(۱۲) برگزاری کارگاه های انتقال تجربه به اساتید جوان در امر آموزش و تعامل با دانشجویان و افزایش مهارتهای تدریس و اثربخشی آموزش

(۱۳) محدود کردن دوره اعتبار حسابدار رسمی بودن به مدت ۲ سال و منوط کردن تمدید اعتبار مذکور به اخذ نمره قبولی در آزمونهای آموزش مستمر

• **انتخاب و تشویق ضابطه مند و شفاف افراد تاثیرگذار بر بالندگی حسابداری**

(۱) تدوین شیوه نامه اجرایی برای شناسایی و تشویق اساتید هیات علمی، دانشجویان و شاغلین حرفه اثرگذار بر بالندگی حسابداری (با نظر خواهی از کلیه اساتید هیات علمی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و شاغلین حرفه موجود در "سامانه حسابداران" که این سامانه بهتر است در دامنه وب سایت وزارت عتف تعریف شود که حالت انحصار و قدرت طلبی برای برخی فرصت طلبان پیدا نکند.

(۲) راه اندازی زیر بخشی در سامانه حسابداران با عنوان (بخش مفاخر حسابداری) برای بارگزاری مستندات مربوط به فعالیتهای ویژه و اثرگذار بر بالندگی حسابداری انجام شده توسط تمام اساتید، دانشجویان و شاغلین حرفه حسابداری که قابلیت نمایش این مستندات برای کلیه اعضای این سامانه فراهم باشد.

(۳) انتخاب برترین اشخاص اثرگذار بر بالندگی حسابداری با رای گیری شفاف (با قابلیت نمایش آنلاین نتیجه آرا) و مشارکت همه اساتید و دانشجویان (تحصیلات تکمیلی) و شاغلین حرفه حسابداری در سامانه حسابداری در ۵ حوزه ذیل:

- ✓ مسئولیت پذیری اجتماعی
- ✓ شناساندن حرفه به عموم جامعه
- ✓ پژوهش های اثرگذار
- ✓ ارتباط با صنعت
- ✓ آموزش
- ✓ تالیف کتب
- ✓ حرفه

(۴) در نظر گرفتن امتیاز ویژه در آیین نامه های ارتقا و تبدیل وضعیت و ترفیع برای افراد منتخب اثرگذار بر بالندگی حسابداری.

امتیاز مناسب واحد (نه سلیقه ای) به این مجلات در پرونده های ترفیع و ارتقای اساتید در تمام دانشگاه ها شناسایی برترین مقالات اثرگذار در رشته حسابداری در مجلات داخلی و خارجی که توسط نویسندگان داخل کشور نوشته شده اند توسط کارگروه رصد مجلات و در معرض رای گیری شفاف در "سامانه حسابداران" قرار دادن برای انتخاب برترین مقالات و تشویق ایشان (۴) در نظر گرفتن امتیاز ویژه در ترفیع و ارتقای نویسندگان مقالات اثرگذار حسابداری (۵) برخورد قانونی و انطباقی با مجلات متخلف داخلی (۶) الزام مجلات عملی داخلی به شفاف سازی و ارائه مستندات و ذکر دلیل رد مقالات ارسالی برای این مجلات

• ایجاد و تقویت روز افزون ارتباط با صنعت

(۱) توسعه و راه اندازی مراکز رشد و نوآوری علوم انسانی در دانشگاه ها
 (۲) در نظر گرفتن امتیازهای بیشتر در این نامه های ارتقا و تبدیل وضعیت اساتید برای فعالیتهای مشکل گشا در کشور
 (۳) در نظر گرفتن بودجه ای مناسب و اعطای آن براساس عملکرد، به تیمی فعال و خیره در امر آموزش نحوه ارتباط با صنعت به اساتید در هر دانشگاه که مسئول پیگیری مستمر ثبت اختراع و تجاری سازی دستاوردها و اختراعات اساتید و فروش این دستاوردها در سطح ملی و بین المللی باشد.
 (۴) انعقاد تفاهم نامه میان وزارت عتف و صمت برای گذراندن واحدهای کارآموزی دانشجویان در شرکتها و صنایع
 (۵) تشکیل نهادی مستقل یا کمیته ای داخلی در انجمن های علمی وزارت عتف برای رصد مستمر نیازها و مشکلات صنعت، تهیه و ارسال گزارش های ماهانه از وضعیت صنایع و ارسال برای مجلس، وزارت عتف (ارسال سریع برای کلیه دانشگاههای کشور)، وزارت صمت ریاست جمهوری
 (۶) فراهم کردن زمینه مشارکت عموم در اجرای طرح های ملی و تعبیه فرآیندی شفاف برای اخذ این طرح ها (به دور از هرگونه رانت خواری و آشنا محوری) و نیز سایر طرح های دستگاه های اجرایی و دولتی

توسط تیم تدوین کننده سرفصل مذکور و شیوه تدریس آنها
 (۱۰) دادن مجوز اخذ دانشجو صرفا به دانشگاه هایی که اساتیدشان در کارگاه های دانش افزایی سرفصل دروس شرکت کرده اند و مابقی ضوابط مربوطه (نظیر داشتن تعداد هیات علمی کافی با مدارج لازم را دارا هستند) را دارا هستند.
 (۱۱) حمایت از برگزاری دوره های حرفه ای (Professional Programs) و صدور گواهی های حرفه ای در کنار مدارک رایج (کارشناسی^۱، کارشناسی ارشد^۲ و دکتری) دانشگاهی توسط گروه های آموزشی دانشگاه ها.

• رصد و پایش کتب منتشره در رشته حسابداری

(۱) راه اندازی زیربخشی در سامانه حسابداران^۳ برای بارگذاری مشخصات و فهرست مطالب کتب منتشر شده (قدیم و جدید) در حوزه حسابداری همراه با امکان ارائه نظر توسط اعضای این سامانه برای هر کتاب با عنوان "سامانه رصد و پایش کتب حسابداری".
 (۲) جلوگیری از بازنشر کتبی که مصداق سرقت علمی و کپی برداری یا خلاصه کتب دیگران هستند یا ضعف علمی جدی دارند.
 (۳) انتخاب سالانه بهترین کتب تخصصی حسابداری از نگاه مخاطبین از طریق امتیازات کسب شده برای هر کتاب در "سامانه حسابداران".

• رصد مجلات معتبر داخلی و خارجی و مقالات منتشر شده در آنها

(۱) تشکیل "کارگروه رصد مجلات" که اعضای آن با رای گیری از بین اساتید با مرتبه علمی دانشیار به بالا در "سامانه حسابداران" از طریق رای گیری شفاف انتخاب شده باشند
 (۲) تهیه لیست سالانه اولیه از مجلات معتبر علمی پژوهشی داخلی و خارجی حسابداری، سپس ارزیابی کیفی مجلات تخصصی حسابداری بین المللی و سایر مجلات مرتبط با این رشته و اعتبارسنجی آنها توسط "کارگروه رصد مجلات" و در معرض دید کلیه افراد در "سامانه حسابداران" قرار دادن جهت جمع بندی نظرات و اعلام نتیجه نهایی این رتبه بندی مجلات و نیز اختصاص

² Masters of Science (MScs)

¹ Bachelor of Science (BS) in Accounting

۹) فراهم کردن سازو کار مالی مناسب برای پرداخت هزینه ارسال مقاله و داوری آن در مجلات بین المللی خارجی و حتی هزینه های مربوط به تقویت نگارش ادبی مقاله (۱۰) راه اندازی یک بخش تخصصی متبخر واحد برای ترجمه حرفه ای و سلیس مقالات به زبانهای مختلف و ویرایش نگارشی آنها

۱۱) الزام به تدریس دوزبانه (فارسی- انگلیسی) دروس تخصصی در سرفصلهای وزارت عتف و به تبع آن ۱.۵ برابر کردن واحد هر یک از دروس مذکور (برای نمونه در س ۴ واحدی اصول حسابداری ۱ به درسی ۶ واحدی شامل ۴ واحد فارسی و دو واحد انگلیسی تبدیل شود) (۱۲) افزایش ضریب زبان انگلیسی در آزمون های کنکور ورودی تمامی مقاطع (اعم از کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری)

۱۳) حمایت جدی و کافی از فرصت مطالعاتی خارج از کشور دانشجویان دکتری

۱۴) الزام به شرکت در حداقل یک کنفرانس بین المللی در خارج از کشور در هر سال برای اعضای هیات علمی دانشگاه (البته با حمایت مالی کافی توسط وزارت عتف)

• تقویت و انجام همکاریهای میان رشته ای

- ۱) برگزاری نشست های ماهانه مشترک با متخصصان دیگر رشته ها و انتقال متقابل علم، دانش و تجربیات
- ۲) تشویق به انجام تحقیقات میان رشته ای با در نظر گرفتن امتیاز ویژه در آیین نامه های ترفیع و ارتقا و تبدیل وضعیت اعضای هیات علمی
- ۳) راه اندازی رشته های میان رشته ای مورد نیاز جامعه (نظیر حسابداری قضایی، حسابداری مالیاتی، حسابداری فناوری اطلاعات و نظیر آن)
- ۴) استفاده از اساتید رشته های تخصصی دیگر به غیر از حسابداری در تدریس برخی دروس رشته های میان رشته ای (مشارکتی کردن تدریس دروس)
- ۵) برقراری ارتباط موثر انجمن هالی علمی حسابداری با سایر انجمن های علمی سایر رشته ها

• تعاملات سازنده و هم افزایی درون رشته ای

- ۱) ایجاد بستر مناسب (راه اندازی سامانه حسابداران) در زیر بخش وزارت عتف
- ۲) جلب مشارکت حداکثری اساتید حسابداری کل کشور در تصمیم گیریهای علمی، آموزشی و پژوهشی

۷) الزام به هدایت بودجه در نظر گرفته شده برای امور پژوهشی دستگاه ها و نهادهای دولتی به انجام طرح های پژوهشی از طریق واگذاری به دانشگاه ها

۸) منوط کردن تسویه حساب نهایی طرح های دستگاه های دولتی و شبه دولتی (انجام شده توسط دانشگاهیان یا غیر دانشگاهیان) به کسب تاییدیه از یک انجمن علمی یا کارشناس رسمی دادگستری/ قوه قضاییه.

• تقویت ارتباط بین المللی دانشگاهی و حرفه ای

- ۱) رفع موانع سیاسی و امنیتی و تسهیل ارتباطات بین المللی در سطح دانشگاهی و حرفه ای
- ۲) حمایت قانونی و همه جانبه از فعالیتهای گسترده شرکتهای خارجی چند ملیتی و موسسات حسابرسی خارجی در کشور
- ۳) حمایت قانونی کامل و همه جانبه برای برقراری تعاملات علمی و حرفه ای بین المللی، دعوت از متخصصات خارجی، حضور ایرانیان در کرسی های علمی- حرفه ای سایر کشورها و رفع ترس و تردید و موانع بالقوه و بالفعل موجود در اینخصوص
- ۴) تعریف پایان نامه ها و رساله های دانشگاهی با مشارکت اساتید خارجی (بعنوان استاد مشاور یا راهنمای دوم)
- ۵) در نظر گرفتن بودجه و حمایت مالی کافی وزارت عتف برای فرصتهای مطالعاتی خارج از کشور اساتید، بخصوص اساتید جوان و الزام به محدود نکردن این حمایتها به مبالغ ناچیز گزینش اعضای هیات علمی
- ۶) الزامی بودن حضور فعال نمایندگان (اعضای هیات ریئسه یا شوار عالی) نهادهای حرفه ای ایران اعم از جامعه حسابداران رسمی، سازمان حسابرسی و.. در مجامع حرفه ای بین المللی جهان و گزارش اقدامات به اعضای حرفه در اینخصوص بصورت سالانه.
- ۷) عزم راسخ وزارت عتف به تدوین آیین نامه اجرایی جهت تقویت زبان انگلیسی اساتید و دانشجویان حسابداری بصورت کاملا جدی به نحویکه حداقل ۲ ترم اول حضور در دانشگاه صرف تقویت مکالمه و زبان انگلیسی شود.
- ۸) فراهم کردن بسترهای فناورانه (اختصاص سامانه ای مجازی برای این منظور) و اخذ تفاهم نامه های لازم برای برقراری ارتباط دانشجویان و اساتید با دانشگاه های جهان و تبادلات علمی در این سامانه بصورت قانونمند.

سامانه مستندات علمی و پژوهشی نمره دهی شود) و صاحبه (۱۰٪).

۶) تخصیص دانشجو صرفاً به دانشگاه هایی که در "برنامه رصد گروه های حسابداری" امتیاز بالایی اخذ نموده اند
۷) الزام به جذب حداقل ۵۰٪ دانشجویان دکترا از فارغ التحصیلان سایر دانشگاه ها

۸) افزایش ضریب زبان انگلیسی در کنکور سراسری (مقطع کارشناسی، کنکور کارشناسی ارشد و نیز کنکور دکتری
۹) گنجاندن درس روش تحقیق در آزمون کارشناسی ارشد و دکترای بجای درس ریاضی و آمار
۱۰) منوط کردن پذیرش جذب دانشجوی دکتری به اخذ طرح پژوهشی از صنعت یا حرفه در راستای رفع مشکلات کشور

• ارتقای شیوه آموزش دروس و ارزیابی دانشجویان

- ۱) تغییر شیوه ارزیابی دروس تخصصی از تمرکز بر حفظیات بر فهم مطالب و افزایش توانایی نقد، استدلال، خلاقیت، مهارت حل مساله و تصمیم گیری دانشجویان
- ۲) ممنوعیت آموزش جزوه محور، در مقطع کارشناسی و الزام به استفاده از کتاب های عمیق علمی منتخب در "سامانه رصد و پایش کتب حسابداری"
- ۳) ممنوعیت استفاده از کتب کنکوری بعنوان منبع اصلی تدریس دروس تخصصی حسابداری
- ۴) تاکید آموزش های مقطع کارشناسی حسابداری بر مهارت افزایشی
- ۵) تاکید آموزشهای مقطع کارشناسی ارشد بر بکارگیری آموخته ها در عمل و تصمیم گیری (کاربرد گرایی)
- ۶) تاکید آموزش ها در مقطع دکتری بر دانش افزایشی و تئوری پردازی
- ۷) تدریس دروس عمومی و پایه با محوریت کاربرد آنها در حسابداری (بصورت مشارکتی توسط چند استاد متخصص در حوزه موضوعی درس مذکور)
- ۸) الزام برگزاری کلاسهای تخصصی بصورت دو زبانه فارسی - انگلیسی و اضافه کردن دو واحد به هر یک از این درس ها (مثلاً اصول حسابداری ۱ بصورت ۴ واحد فارسی و ۲ واحد انگلیسی یعنی جمعاً ۶ واحد تعریف و تدریس شود).
- ۹) تدریس جدی تر درس روش تحقیق و اقتصادسنجی بصورت کاربردی در حسابداری در مقطع کارشناسی توسط اساتید کارآموزده

۳) لزوم رای گیری شفاف (نشان دادن آنلاین نتیجه هر رای) در "سامانه حسابداران" درخصوص تصمیم گیری ها (نظیر نظرخواهی ها، انتخاب نمایندگان شرکت کننده در کارگروه های برنامه درسی و ...)

• جذب صرفاً اشخاص شایسته و با صلاحیت در دانشگاه ها و حرفه

- ۱) جذب هیات علمی از بین افرادی که علاوه بر تسلط به زبان انگلیسی، با روش پژوهش و روش های نوین تدریس نیز آشنا هستند و افرادی علاقمند و توانمند در این اموری باشند.
- ۲) در نظر گرفتن امتیاز ویژه برای خصوصیات اخلاقی و رفتاری متقاضیان جذب هیات علمی یا متقاضیان عضویت در نهادها و تشکل های حرفه ای
- ۳) الزام به اخذ آزمونهای روانشناسی از متقاضیان جذب هیات علمی یا متقاضیان عضویت در نهادها و تشکل های حرفه ای و جذب افراد متعادل از نظر روانی
- ۴) مقابله جدی با جذب هیات علمی از بین متقاضیان کاسب کار و تحمیلی از سوی برخی که در عمل نیز وقت کافی برای آموزش و پژوهش نخواهند گذاشت و مسئولیت پذیری لازم را ندارند.
- ۵) اصلاح آیین نامه ها و قوانین مربوط به جذب افراد در جامعه حسابداران رسمی ایران و الزامی نمودن داشتن سابقه کار حسابرسی و حسابداری (نه مدیریتی)

• جذب دانشجویان شایسته در رشته های حسابداری

- ۱) جذب دانشجو در مقطع کارشناسی حسابداری به نسبت کاملاً مساوی از هر سه نوع دیپلم ریاضی، تجربی و علوم انسانی
- ۲) تعیین و اعلام منابع دقیق طرح سوالات کنکور کارشناسی ارشد و دکتری و طراحی سوالات صرفاً از همان منابع
- ۳) منع قانونی برگزاری هر نوع کلاس آمادگی کنکور کارشناسی ارشد و دکتری
- ۴) مشارکت دادن کلیه اساتید حسابداری کشور در طراحی سوالات کنکور و انتخاب تصادفی از بین سوالات (با استفاده از سامانه حسابداران در وزارت عتف که قبلاً به آن اشاره شد)
- ۵) جذب دانشجویی دکترا براساس نمره آزمون کتبی (۷۰٪) و سوابق علمی و پژوهشی (۲۰٪) که بصورت خودکار در

قرار دادن این برنامه ها و ماموریت ها در وب سایت دانشگاه ها.

• **تقویت مسئولیت پذیری حسابداران و حسابرسان در قبال جامعه**

۱) در نظر گرفتن امتیاز ویژه برای مسئولیت پذیری اساتید و شاغلین حرفه (اعم از انجام امور خیریه، جذب کمکهای مالی برای دانشگاه، افزایش دانش تخصصی سایر اساتید و یا عموم اقشار جامعه)

۲) در نظر گرفتن امتیاز ویژه برای اساتیدی که در مصاحبه ها و تکمیل پرسشنامه تحقیقات دانشگاهی مشارکت می کنند.

لازم به ذکر است برای سنجش کیفیت و اعتباربخشی به مدل این پژوهش از روش اجماع کنترل اعضا استفاده شده است. بدین صورت که پژوهشگر، یافته های خود را با یک نفر از افراد مطلع تحت بررسی کنترل کرده است.

۱۰) تدریس کاربرد فناوریهای نوین در تجزیه و تحلیلهای حسابداری در هر درس

۱۱) تدریس مباحث اخلاقی به تناسب هر درس

۱۲) آموزش کامل کار با حداقل یک نرم افزار تخصصی حسابداری در درس نرم افزارهای کاربردی حسابداری و تعریف این درس بعنوان یک درس عملی (نه نظری)

• **رصد و رتبه بندی سالانه گروه های حسابداری دانشگاه های کشور**

۱) تدوین آیین نامه و شیوه نامه رتبه بندی گروه های حسابداری دانشگاه های کشور با تمرکز بر میزان مشارکت بر بالندگی حسابداری و کیفیت خروجی ها
۲) لزوم تدوین بیانیه ماموریت و برنامه راهبردی توسط گروه های حسابداری و رصد میزان دستیابی به اهداف در راستای بالندگی حسابداری و در معرض دید عموم

شکل ۱ - الگوی بالندگی حسابداری در ایران

عالی، زیست بوم اقتصاد، زیست بوم سیاسی، زیست بوم فرهنگی، زیست بوم اجتماعی، زیست بوم فرهنگی، زیست بوم قانونگذاری و نظارت حرفه ای است. به دلیل تاثیرپذیری و ارتباط متقابل این هفت عامل بر یکدیگر، بالندگی حسابداری محقق نخواهد شد مگر زمانی که هر هفت عامل فوق الذکر تواما بستر لازم برای این بالندگی را فراهم کنند (دیانتی، ۱۳۹۹). در پژوهش حاضر

بحث و نتیجه گیری
مطابق توضیحاتی که در ابتدای این مقاله داده شد، حسابداری در ایران علاوه بر توسعه ای که داشته هنوز به بالندگی لازم نرسیده است. از سوی دیگر مطابق یافته های پژوهش دیانتی (۱۳۹۹)، بالندگی حسابداری (در سه حوزه آموزش، پژوهش و حرفه) تحت تاثیر ۷ عامل زیست بوم نظام آموزش

سعی شده است تا با انجام مصاحبه عمیق از خبرگان حسابداری کشور، ضمن ارائه الگوی بالندگی حسابداری، راه کارهایی جهت به بالندگی رسیدن حسابداری در ایران ارائه شود این راهکارها در ۱۶ حوزه می باشند که توضیحات بیشتر در اینخصوص در ادامه آورده شده است:

◀ **بازنگری در شیوه سرفصل نویسی، راه اندازی رشته های جدید و بروز رسانی سرفصلهای درسی موجود:**

به طور کلی در ایران سرفصل نویسی امری کاملا خودجوش است که توسط یک یا چند نفر هیات علمی یک دانشگاه و معمولا با مبنا قرار دادن سرفصلهای برنامه درسی رشته های مذکور در خارج کشور انجام می شود. برخلاف فرآیند سرفصل نویسی و تدوین برنامه درسی در خارج کشور که بصورت اصولی و بامشارکت دادن تمامی ذینفعان از رشته ای که قرار است راه اندازی شود و با در نظر گرفتن بودجه ای در خور شان و منطقی انجام می شود، در ایران کار اصلی سرفصل نویسی رشته ها اصولا بصورت شخصی و تک نفره (بدون جلب مشارکت ذینفعان) و صرفا از سر دلسوزی شخص مجری کار انجام می شود و بدیهی هم هست که وقتی بودجه ای برای چنین کار پرزحمت و زمانبر در نظر گرفته نشود، جلب مشارکت متخصصان صاحب نظر از حرفه و صنعت، نهادها و انجمن ها و سازمانها و شرکتهای ذینفع، عملا کاری غیرممکن است. آنهم در رشته های حسابداری و مالی که تقریبا تمامی افراد صاحب نظر، آنچنان در گیر مشغله های پردرآمد هستند که فرصتی برای اختصاص دادن به چنین کارهای پژوهشی، زمانبر بی اجر و پاداش را ندارند. لذا در وهله اول ضروریست بودجه ای مناسب برای اینکار اختصاص یابد و در وهله دوم افراد علاقمند با صلاحیت برای تیم برنامه نویسی/ بروز رسانی انتخاب شوند و برنامه های تدوین شده ای بروز شده به شیوه ای مناسب (راه اندازی سامانه حسابداران) در معرض دید همگان برای اظهار نظر و جمع بندی قرار گیرد. در این راستا ۱۱ راهکار پیشنهادی و قابل اجرا توسط خبرگان مشارکت کننده در این پژوهش مطرح شده که در متن مقاله ذکر شده اند.

◀ **آموزش مستمر و بروز رسانی دانش و توانمندی های اساتید و شاغلین حرفه :**

همگام با تغییر و تحولات چشمگیر و سریع در فناوریهای کاربردی، قوانین و مقررات و به تبع آن تحولات چشم گیر در عرصه علم و عمل و معاملات، حسابداری بعنوان یک رشته عملی گره خورده با محیط تجارت، همواره دستخوش

تغییراتی در اجرا بوده و هست. بیگ دیتا، فین تک، حسابداری ابری، رواج پول ارزها و.. از دسته تغییرات فناورانه ای است که نقش حسابداران را در انقلاب صنعتی چهارم که جهان با آن روبروست، از دفترداران صرف به تحلیلگران تصمیم ساز مبدل ساخته است. تغییرات مکرر استانداردهای حسابداری و حسابرسی، قوانین و آیین نامه و دستورالعمل ها در کنار تحولات فناورانه، بروز رسانی دانش و توانمندسازی اساتید و شاغلین این حرفه را امری ضروری و گریزناپذیر ساخته است. متاسفانه شاغلین حرفه حسابداری و حسابرسی و اساتید این رشته آنچنان درگیر امورات اجرایی هستند که عموما آموزش و پژوهش، در اولویت های آخر کاریشان قرار دارد. لذا لازم است با اجباری کردن و هدفمند نمودن آموزشهای اثربخش (نه رفع تکلیفی) این معضل را در محیط دانشگاه و حرفه مرتفع نمود. برای این منظور نیز ۱۳ راهکار پیشنهادی و قابل اجرا توسط خبرگان مشارکت کننده در این پژوهش مطرح شده که در متن مقاله ذکر شده اند.

◀ **ایجاد ساز و کارهای قانونی، حمایتی و تسهیلات کاری مناسب برای اساتید و شاغلین حرفه و حتی اشخاص حقوقی، جهت تکریم و حفظ شأن و منزلت ایشان:**

بطور کلی وقتی می توان از شخص (اعم از حقیقی و حقوقی) انتظار کار تمام وقت با کیفیت داشت که حداقل امکانات مادی و معنوی مورد نیاز را در اختیار وی قرار داده شده باشد و از او حمایت های لازم بعمل آید. این امکانات شامل ابزارهای سخت افزاری (کامپیوتر و لپ تاپ و پرینتر و اسکنر و...) و نرم افزاری (پایگاه های اطلاعاتی و داده ای) و در ایده آل ترین حالت، در اختیار قرار دادن منشی برای انجام امور تایپی و پیگیری امور اداری عضو هیات علمی، است. متاسفانه برخی از دانشگاه ها نه تنها اتاقی مناسب (با نور و فضا و تهویه قابل قبول) در اختیار اعضای هیات علمی جوان قرار نمی دهند، بلکه حتی حداقل امکانات نظیر کامپیوتر و پرینتر را هم برایشان فراهم نمی کنند و تهیه این امکانات را منوط به گزینش هیات علمی می کنند که آنهم عملا محقق نمی شود. زیرا دریافت گزینش، منوط به بودجه پژوهشی دانشگاه و از همه مهمتر مقالات و دستاوردهای پژوهشی منتشره عضو هیات علمی است و اصولا مقادیر گزینش اساتید رشته حسابداری آنقدر در مقایسه با قیمت کامپیوتر و لپ تاپ و لوازم جانبی آن، ناچیز است که عملا هیات علمی از استفاده از گزینش ناچیزش صرف نظر می کند.

برای هیات علمی های علوم انسانی در دانشگاه ها ایجاد کرده است که حتی برای اخذ ترفیع سالانه خود نیز با مشکلات جدی مواجه باشند. همین عدم درک و حمایت، در اختصاص بودجه کافی برای مراکز پژوهشی رشته حسابداری هم موج می زند نظیر مرکز تحقیقات حسابداری و حسابرسی و نیز انجمن های علمی (بطور عام).

مصاحبه با ایرانیان هیات علمی در گروه های حسابداری دانشگاه های خارج از کشور موید این مطلب است که ایشان علاوه بر امکانات پرسنلی و سخت افزاری و نرم افزاری، ارتباطات قوی با صنعت را پشتوانه خود دارند که به این واسطه می توانند اقدام به انجام پژوهش های کاربردی مورد نیاز صنایع کشورشان نمایند. از سوی دیگر ترفیع و ارتقا ایشان نیز با سخت گیریهای شدیدی که در ایران برای اعضای هیات علمی در نظر گرفته شده توأم نمی باشد و اگر کیفیت و کمیت آموزشی و نیز چاپ تعداد محدودی مقاله (در مجلات معتبر مورد تایید گروه) را داشته باشند می توانند ارتقا یابند. حتی سندیکا و یا تشکیلی برای حمایت از حقوق اساتید در کارگروه بررسی صلاحیت علمی و اخلاقی اساتید در این کشورهای وجود دارد که در تمامی جلساتی (نظیر جلسات رسیدگی به تخلفات انتظامی) که در اینخصوص در نهادها و محافل مرتبط (نظیر وزارت عتف و دانشگاه ها و یا دادگاه) برگزار می شود برای حمایت از اساتید حضور دارند. اما در ایران اساتید (بوژه هیات علمی های جوان دارای وضعیت استخدامی قراردادی) بعضا یکه و تنها و بدون وجود یک نهاد حامی قوی، در صورت وقوع تنشی در دانشگاه، می توانند دچار مشکلات جدی (قطع همکاری) شوند زیرا دانشگاه ها دارای قدرت بالا در نظام آموزش عالی می باشند و پیگیری از نهاد ناظر بر آنها (وزارت عتف) نیز بعضا جز مکاتبات فرسایشی ماحصلی جز اتلاف وقت و انرژی نخواهد داشت و این امر (نبود امنیت شغلی) همواره به عنوان یک مشغله ذهنی برای اعضای هیات علمی جوان تلقی می شود که با قرارداد پیمانی وارد دانشگاه می شوند.

◀ تقویت مسئولیت پذیری حسابداران و حسابرسان در قبال جامعه:

نوع دوستی و مهرورزی در آیات و روایات دین مبین اسلام مورد تاکید بوده است و ضروریست در دانشگاه ها که محل انسان پروری و تعالی است تقویت روحیه نوع دوستی علاوه بر علم آموزی در اولویت باشد. بخصوص اینکه نسلهای جدید دانشگاه ها در جهان، "مسئولیت پذیری اجتماعی" را شعار اصلی خود قرار داده اند. از اینرو در نظر گرفتن امتیاز

حقوق پایین اعضای هیات علمی (بخصوص هیات علمی های با سابقه کم) و تاخیرهای چندین ساله در پرداخت حق التدریس واحدهای مازاد برموظفی و حتی حق الزحمه راهنمایی و مشاوره پایان نامه ها (که با وجود تورم، در زمان پرداخت دیگر ارزش چندانی ندارند) برای یک زندگی ساده بوژه در کلان شهرهای کشور، کفاف نمی کند، چه برسد به اینکه یک هیات علمی جوان، بخواهند در این شرایط تورمی امکانات سخت افزاری و نرم افزاری لازم را نیز خریداری کنند و اقدام به پژوهش و مقاله نویسی نمایند. همین امر اساتید را بسوی شغل های خارج از دانشگاه سوق می دهد و این هم مزید بر علت می شود که دیگر فرصت کافی برای بروز رسانی معلومات و انجام پژوهش و نوشتن مقاله را نداشته باشند. در نتیجه اعضای هیات علمی فشار موجود را به دانشجویان تحصیلات تکمیلی خود منتقل می کنند و از ایشان مقاله می خواهند. این کار هم با توجه به وضعیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری که اکثرا شاغل و از لحاظ انگیزه و توانمندی های پژوهشی ضعیف هستند (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۳)، بعضا باعث سرقت علمی در بین دانشجویان (فتحی، ۱۳۹۲) و به تبع آن دامنگیری اساتید در این معضل می شود. در خوشبینانه ترین حالت هم باعث انجام تحقیقات بی هدف و مبتنی بر مقالات خارجی می شود (دیانتی و بردبار، ۱۳۹۲) که دستاورد و کاربرد خاصی برای رفع مشکلات کشور ندارد. از سوی دیگر اشتغال های حرفه ای اساتید در سالهای اول ورودشان به دانشگاه عملا به یک فرهنگ و عادت همیشگی تبدیل می شود که در سالهای بعد با وجود کمتر شدن دغدغه های مادی اساتید با سابقه، دیگر میل و تمایلی به بریدن از مشغله های کاری خارج از دانشگاه را نخواهند داشت.

در اکثر دانشگاه ها، اعضای هیات علمی برخلاف کارمندان باید برای ترفیع سالانه خود، علاوه بر پر بودن ساعت موظفی تدریسشان، حداقل یک مقاله پژوهشی منتشر شده (و نه صرفا گواهی پذیرش) داشته باشند. انتشار مقاله در چنین شرایطی که اکثر مجلات پژوهشی تخصصی کشور، تا حداقل دو سال آینده ظرفیت پذیرش مقاله یشان تکمیل است، عملا کاری نشدنی می باشد. نظام یکسویه ترفیع، ارتقا و تبدیل وضعیت متمرکز شده بر فعالیت های پژوهشی که نشان از عدم درک ماهیت و تفاوت های رشته های علوم انسانی (از جمله حسابداری) توسط تدوین کنندگان این آیین نامه ها و دستورالعمل های اجرایی آنها در وزارت عتف و دانشگاه ها دارد، شرایط تبعیض آمیزی را

ویژه برای مسئولیت پذیری اساتید و نیز شاغلین حرفه (اعم از انجام امور خیرانه، جذب کمکهای مالی برای دانشگاه، افزایش دانش تخصصی سایر اساتید و یا عموم اقشار جامعه، تکمیل پرسشنامه های دانشجویی و شرکت در مصاحبه های علمی و نظیر آن) باید بیش از پیش مدنظر دانشگاه ها و نهادهای حرفه ای حسابداری باشد. زیرا بن مایه حسابداری و حسابرسی جلب اعتماد ذینفعان (شامل عموم مردم) می باشد و این جلب اعتماد و حفظ موقعیت اجتماعی ممکن نمی باشد جز با تقویت مسئولیت پذیری حسابداران و حسابرسان در قبال جامعه.

تقویت و انجام همکاریهای میان رشته ای:

بطور کلی امروزه در نظام علمی جهان، رشته ها و تحقیقات میان رشته ای، گسترش بسیار یافته اند. متأسفانه نتایج تحقیق رحیمی و فتاحی (۱۳۸۷) مبین پایین بودن فراوانی تولیدات مشترک میان رشته ای در حوزه علوم انسانی در ایران است. نتایج تحقیق مهدوی و سرمدی نیا (۱۳۹۷)، نیز با عنوان "بررسی میزان تعامل رشته حسابداری با سایر علوم و رشته های دانشگاهیان بعد پژوهشی" نشان می دهد که پژوهشگران رشته حسابداری مشارکت بسیار محدودی با پژوهشگران سایر رشته ها و نیز بهره گیری محدود از سایر علوم و رشته های دانشگاهی دارند. این امر زنگ خطری است که به قول هپوود (۲۰۰۷) منجر به پژوهش های جزیره ای و کوتاه فکرانه و خود ارجاعی در حسابداری و کاهش ارجاعات در این رشته در مقایسه با دیگر رشته ها می شود. علاوه بر تشویق به انجام تحقیقات میان رشته ای، از بعد آموزشی نیز ضروریست با در نظر گرفتن امتیاز ویژه در آیین نامه های ترفیع و ارتقا و تبدیل وضعیت اعضای هیات علمی، اقدام به تدوین و راه اندازی میان رشته های مورد نیاز جامعه (نظیر حسابداری قضایی، حسابداری مالیاتی، حسابداری فناوری اطلاعات و نظیر آن) شود. البته راه اندازه رشته های جدید مستلزم بکارگیری راهکارهای ارائه شده در بند ۱ می باشد. در حال حاضر رشته میان رشته ای نظیر حسابداری مدیریت در ایران وجود دارد، اما هم در تدوین سرفصل دروس این رشته با ورود دروس رشته های دیگر (نظیر درس تحلیل دینامیک های بنگاه اقتصادی، پژوهش عملیاتی پیشرفته؛ مدیریت هزینه پروژه؛ و تئوری، طراحی و دینامیک سیستمها) مخالفت شد و هم در حال حاضر استاد رشته های دیگر (به غیر از حسابداری) برای تدریس دروس این رشته حداقل در دانشگاه هایی که بررسی کرده ایم، دعوت به تدریس نمی شود و کلیه دروس این رشته توسط اساتید حسابداری تدریس می شود. چنین بنظر می

رسد که مفهوم "میان رشته ای" هنوز در ایران بخوبی جا نیفتاده است، بخصوص در بین برخی اعضای کمیسیون های تخصصی مجری تصویب رشته های میان رشته ای در وزارت عتف و نیز مدیر گروه های آموزشی دارای رشته های میان رشته ای (نظیر حسابداری مدیریت) برای دعوت از اساتید سایر رشته ها.

برگزاری نشست های ماهانه مشترک با متخصصان و چهره های مشهور دیگر رشته ها سهم بسزایی در انتقال متقابل دانش و تجربه دارد و می تواند باعث شکوفایی هر چه بیشتر حسابداری در اشاعه این رشته در سطح کشور باشد. باسو (۲۰۱۲) نیز در مقاله خود با عنوان "چگونه محققان حسابداری می توانند نوآورانه تر عمل کنند؟" برای اینکه محققان حسابداری به سمت حل مسائل اساسی حسابداری هدایت شوند پیشنهادات مختلفی داده است که یکی از آنها، برگزاری جلسات سالانه انجمن های حسابداری با سخنرانی های محققان مشهور دیگر رشته ها است. پس سوی پژوهشگران و دانشگاه ها، انجمن های علمی حسابداری نیز لازم است ارتباطات قوی و کاربردی تری با سایر انجمن های تخصصی وزارت عتف داشته باشند. زیرا این تعاملات اگر بطور اثربخش صورت گیرد قطعاً موجبات هم افزایی دانش و پژوهش را فراهم می آورد. از طریق همین ارتباطات می توان اهمیت رشته حسابداری را نیز به متخصصان سایر رشته ها معرفی و برای اهداف شناساندن حرفه و اشاعه استفاده از خدمات متخصصان حسابداری و حسابرسی توسط عموم جامعه بهره ها برد.

جذب دانشجویان شایسته در رشته های حسابداری:

بطور کلی خروجی های یک رشته ارتباط تنگاتنگ با کیفیت ورودی های آن دارد. متأسفانه در کشور ایران بدلیل عدم آشنایی کافی با حساسیت رشته حسابداری و اهمیت آن در نظام مالی معاملاتی کشور، رتبه های برتر کنکور سراسری، این رشته را انتخاب نمی کنند. حتی در تقسیم نسبت دیپلمه هایی که می توانند این رشته را انتخاب نمایند نیز از سوی سازمان سنجش، کفه ترازو بیشتر به سمت دیپلمه های علوم انسانی است تا علوم تجربی و ریاضی. در حالیکه اثرگذاری و تحول آفرینی در این رشته مستلزم هوش بالا و قدرت تحلیلی قوی است که بیشتر در دیپلمه های ریاضی و علوم تجربی چنین توانمندیهایی وجود دارد.

علاوه بر این، توسعه کمی مراکز آموزشی غیردولتی و انتفاعی و پذیرش بی رویه دانشجویان فارغ التحصیلان در این مراکز وموسسات که اکثراً نازلترین کیفیت را دارند خود

می شود، بلکه عدالت آموزشی را نیز زیر سوال می برد. لذا پیشنهاد می شود با تصویب قانونین جلوی فعالیت چنین کلاسها و مراکز آموزش کنکور گرفته شود. همچنین با مشارکت دادن کلیه اساتید حسابداری کشور در طراحی سوالات کنکور و انتخاب تصادفی از بین سوالات (با استفاده از سامانه حسابداران در وزارت عتف که قبلا به آن اشاره شد) می توان اقدام ارزنده ای در جهت عدالت آموزشی و ارزیابی دانشجویان برای قبولی در مقاطع تحصیلی بالاتر انجام داد.

شواهد نشان می دهد که دانشگاه های دولتی شاخص کشور، اصولا در مصاحبه های دکتری ترجیح می دهند دانشجویان مقاطع قبلی خودشان را برای مقطع دکتری بپذیرند و دانشجویان سایر دانشگاه ها (بخصوص شهرستان های دور افتاده) حتی اگر رتبه آزمون کتبی خوبی را هم اخذ کرده باشند در مصاحبه ها در اولویت قرار نمی گیرند. از اینرو پیشنهاد می شود جذب دانشجوی دکتری براساس نمره آزمون کتبی (۷۰٪) و سوابق علمی و پژوهشی (۲۰٪) که بصورت خودکار در سامانه مستندات علمی و پژوهشی نمره دهی شود) و مصاحبه (۱۰٪) صورت گیرد. همچنین الزامی مقرر شود که دانشگاه ها ملزم به جذب حداقل ۵۰٪ دانشجویان دکتری از فارغ التحصیلان سایر دانشگاه ها باشند. همچنین با توجه به اهمیت زبان انگلیسی بعنوان زبان علمی دنیا، لازم است تا ضریب زبان انگلیسی در کنکور سراسری (مقطع کارشناسی، کنکور کارشناسی ارشد و نیز کنکور دکتری) حسابداری افزایش یابد و دروسی نظیر روش تحقیق در آزمون کارشناسی ارشد و دکتری وارد گردد.

ایجاد و تقویت روز افزون ارتباط با صنعت

ارتباط با صنعت بویژه در علوم انسانی (از جمله حسابداری) حلقه مفقوده ای است که هرچند با برخی آیین نامه ها در سالهای اخیر سعی شده این ارتباط ایجاد شود، اما ایرادات جدی بر آن وارد است. بعلاوه با توجه به اینکه حسابداری همانند پزشکی یک حرفه است لذا لازم است دانشجویان در کنار مباحث نظری، حتما توانمندیهای عملی انجام این حرفه را نیز فراگیرند. اما هنوز توجهی به موضوع کارآموزی اثربخش دانشجویان حسابداری نه در سرفصلهای وزارت عتف شده است و نه وزارت عتف تفاهم نامه ای با وزارت صمت و سایر نهادها و دستگاه های مرتبط برای فراهم کردن بستر مناسب کارآموزی حین تحصیل دانشجویان فراهم کرده است. بنابراین پیشنهاد می شود این موضوع هم در سرفصلهای درسی این رشته افزوده شود و هم تفاهم نامه

بحرانی جدی برای کیفیت حسابداری و حسابرسی کشور را ایجاد کرده است. فارغ التحصیلانی که اگر وارد بازار کار شوند توانمندی هایشان در بهترین حالت درحد یک دفتر دار بوده و اگر هم بخواهند ادامه تحصیل بدهند باید با شرکت در کلاسهای کنکور دانش سطحی تستی بدست آورند. جالب این است که "الگوی تخصیص ظرفیت پذیرش دانشجو به دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی" مصوب جلسه ۹۲۹ مورخ ۱۳۹۹/۴/۲۲ شورای گسترش و برنامه ریزی آموزش عالی که تعداد دانشجو را منوط به تعداد هیات علمی (با توجه به مرتبه علمی ایشان) کرده است، به طرز ماهرانه ای در تذکر ۴ بیان می دارد؛ "در مورد دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی، علاوه بر اعضای هیئت علمی مؤسسات، کلیه اعضای هیئت علمی وابسته و حق التدریس نیز در محاسبه ظرفیت منظور می شود". یعنی به نوعی این مؤسسات غیردولتی- غیرانتفاعی از محدود بودن ظرفیت پذیرش دانشجو به تعداد اعضای هیات علمی دانشگاه مستثنی شده اند. این درحالی است که کیفیت خروجی های این مؤسسات بر همگان عیان است و به نوعی به این مؤسسات غیردولتی، امتیازات ویژه طلابی داده شده است که دانشگاه های دولتی از آن محروم هستند. چنین الگوها و مصوباتی، این شائبه را در اذهان متبادر می سازد که دلیل اخذ چنین تصمیماتی آن است که این نوع مؤسسات آموزش عالی بعضا متعلق به افرادی هستند که بعضا دارای پست های اجرایی در وزارتخانه هستند و خود تصمیم گیر برای کل نظام آموزش عالی کشور هستند. لذا پیشنهاد می شود بجای چنین مصوبات سوگیرانه، حداقل در رشته حسابداری تخصیص دانشجو، صرفا به دانشگاه هایی صورت گیرد که در "برنامه رصد گروه های حسابداری" امتیاز بالایی اخذ نموده اند. درخصوص دانشجویان دکتری هم حتما پذیرش دانشجو منوط شود به طرح پژوهشی که در راستای رفع مشکلات کشور باشد.

علاوه بر این سوگیری ها در سطح کلان آموزش عالی، نظام ناعادلانه کنکور تستی کارشناسی ارشد و دکتری هم باعث می شود بسیاری از دانشجویان علاقمند نتوانند در دانشگاه های برتر قبول شوند. لذا تعیین و اعلام منابع دقیق طرح سوالات کنکور کارشناسی ارشد و دکتری و طراحی سوالات صرفا از همان منابع شاید به نوعی بتواند نظام عادلانه ای را برای جذب دانشجوی تحصیلات تکمیلی در این رشته رقم بزند. زیرا کلاسهای آمادگی کنکور کارشناسی ارشد و دکتری نه تنها باعث قبولی دانشجویان با دانش سطحی (تست محور) در مقاطع تحصیلات تکمیلی

همکاری مذکور در دستور کار مقالات ارشد وزارت عفت قرار گیرد.

همچنین لازم است رصد مستمر نیازها و مشکلات صنعت صورت گرفته و در قالب گزارش های ماهانه از وضعیت صنایع وزارت عفت (ارسال سریع برای کلیه دانشگاههای کشور) و سایر نهادهای مرتبط ارسال شود. بدین ترتیب دانشگاه ها هم بصورت هدفمند به تحقیق و ارتباط با صنایع مذکور بپردازند. البته در کنار این اطلاع رسانی نیازمندیها، الزام به هدایت بودجه در نظر گرفته شده برای امور پژوهشی دستگاه ها و نهادهای دولتی به انجام طرح های پژوهشی از طریق الزام واگذاری به دانشگاه ها در این راه می تواند کمک بسزایی نماید. همچنین برای جلوگیری از هر نوع رانت گرایی و پارتی بازی پیشنهاد می شود، تسویه حساب نهایی طرح های دستگاه های دولتی و شبه دولتی (چه طرح های انجام شده توسط دانشگاهیان و چه غیر دانشگاهیان) منوط به کسب تاییدیه از یک انجمن علمی یا کارشناس رسمی دادگستری/ قوه قضاییه شود.

درخصوص تشویق اعضای هیات علمی رشته های علوم انسانی به اختراع و ارائه ایده های کارساز باید توجه داشت که انجام اختراع و ثبت ایده یا اختراع نیازمند حمایت همه جانبه است. در خارج از کشور، تیم های حمایتی و خدماتی قوی (حتی با استفاده از شرکتهای خصوصی خارج از دانشگاه) در این زمینه تشکیل می شود که فرآیند ثبت اختراع اعضای هیات علمی و تجاری سازی جهانی آن را برعهده می گیرند. اما در داخل ایران، همه سنگینی بار این فرآیند بردوش هیات علمی بعضا ناآشنا به این فرآیندها (بخصوص در رشته های حسابداری) است و او نیز با درگیر شدن در پروسه ای فرسایشی عملا ترجیح می دهد که اصلا وارد این مقوله نشود. بنابراین پیشنهاد می شود در وهله اول خود وزارت عفت و در وهله دوم دانشگاه ها تدابیری برای رفع این معضلات بیاندیشند.

◀ تعاملات سازنده و هم افزایی درون رشته ای

خوشبختانه با وجود شبکه های اجتماعی و سامانه های اینترنتی امکان ایجاد بستری مناسب با عنوان "سامانه حسابداران" وجود دارد که پیشنهاد می شود برای اینکه این سامانه از حالت انحصاری خارج شود و یک پایگاه اطلاعاتی جامع و دقیق در وزارت عفت که نهاد تصمیم گیر و سیاستگذار در آموزش عالی کشور است، فراهم شود، این

سامانه در زیر بخش وزارت عفت ایجاد گردد و کلیه اساتید هیات علمی گروه های حسابداری، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و شاغلین این حرفه بتوانند عضو این سامانه شوند. از این طریق می توان ضمن جمع آوری داده های بسیار مهم و گزارشگیری لحظه ای به رصد علم و وضعیت رشته های مختلف در کشور پرداخت و از سوی دیگر امکان مشارکت حداکثری اساتید حسابداری کل کشور در تصمیم گیریهای علمی، آموزشی و پژوهشی را مهیا نمود.

این سامانه حتی بستری شفاف و مساعد برای رای گیری منصفانه (برای انتخاب اساتید نمونه حسابداری، پژوهشگران برتر، اعضای کارگروه های تخصصی و...) فراهم می آورد زیرا از یک طرف همه افراد فرصت برابر برای ارائه توانمندیهایشان دارند و از سوی دیگر با نشان دادن آنلاین و آنی نتیجه هر رای هیچ ابهامی در زد و بند بودن انتخاب افراد وجود نخواهد داشت. بدین طریق یک ارتباط دو سویه و پویا برای تعالی هرچه بیشتر ایجاد می شود.

◀ رصد و رتبه بندی سالانه گروه های حسابداری

دانشگاه های کشور

در ایران رتبه بندی دانشگاه ها صورت می گیرد اما رتبه بندی گروه های آموزشی تاکنون انجام نشده است. این در حالی است که در خارج از کشور گروه های آموزشی نیز رتبه بندی می شوند. شاید به همین خاطر هم هست که ما در سطح دانشگاه ها دارای برنامه راهبردی و بیانیه ماموریت هستیم ولی وقتی به وب سایت دانشکده ها و گروه های آموزشی در دانشگاه ها رجوع می کنیم اثری از برنامه راهبردی و بیانیه ماموریت دیده نمی شود. لذا پیشنهاد می شود آیین نامه و شیوه نامه رتبه بندی گروه های حسابداری دانشگاه های کشور با تمرکز بر میزان مشارکت بر بالندگی حسابداری و کیفیت خروجی ها تدوین شود. یکی از فواید این رتبه بندی این است که متقاضیان ورود به دانشگاه می توانند متناسب رتبه دانشگاه ها اقدام به انتخاب دانشگاه نمایند و نوعی رقابت سازنده برای افزایش کیفیت در گروه های حسابداری ایجاد شود. در حال حاضر با مراجعه به رتبه بندی تایمز^۱ می توان نام سه دانشگاه ایران را در حوزه حسابداری مشاهده کرد اما لازم است این چنین رتبه بندی موضوعی (برحسب رشته) در خصوص رشته حسابداری در کلیه دانشگاه های کشور بنا به دلایل فوق الذکر صورت گیرد.

economics#1/page/0/length/25/locations/IR/subjects/3117/sort_b
y/rank/sort_order/asc/cols/stats

¹ <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/subject-ranking/business-and->

◀ شناساندن حرفه و اشاعه استفاده از خدمات متخصصان حسابداری و حسابرسی توسط عموم جامعه و بخصوص نهادهای تصمیم گیر:

بطور کلی شفاف سازی مالی و پاسخگوی عملیاتی ممکن نخواهد شد مگر با معرفی خدمات حسابداران و حسابرسان به دولتمردان و علی الخصوص نهادهای تصمیم گیر و سیاستگذار کشور و ایجاد عزم جدی در مسئولین برای ایجاد شفافیت مالی و ضابطه مند کردن مسایل مالی و بودجه ای کشور. نقطه آغاز نشان دادن این عزم راسخ مسئولین، تصویب قانون برای راه اندازی یک نهاد تصمیم گیر (با بودجه مناسب) برای ارتقای سلامت و دانش مالی در سطح کشور، متشکل از خبرگان دغدغه مند و توانا در حرفه حسابداری و حسابرسی که مسئول شناسایی چالشها و گلوگاه های فساد مالی و ارائه راهکارها و تلاش عملی برای رفع این معضلات، ارتقا سیستمها و نظامهای مالی و پاسخگویی عملیاتی، بودجه بندی و حسابرسی عملیاتی، ارائه اظهار نظر حرفه ای قبل از انعقاد قرار دادهای بین المللی و داخلی، تحلیل و ارائه نظر کارشناسی برای سرمایه گذاریهای دولتی، اظهار نظر کارشناسی و دقیق در خصوصی سازی واحدهای اقتصادی و ارزیابی اعتبار افراد متقاضی واگذاریها، اعتبارسنجی وام گیرندگان حقیقی و حقوقی از سیستم های بانکی، افزایش سواد مالی مردم و مواردی از این دست، با کمک عقد قرارداد با دانشگاه ها یا انجمن های علمی و متخصصین امر باشد. برای تحقق این امر نیز راهکارهایی توسط خبرگان در متن مقاله مطرح شده است

◀ جذب صرفا اشخاص شایسته و با صلاحیت در دانشگاه ها و حرفه

اصولا در سیستم آموزش کل جهان روال اینگونه است که برترین نخبه ها را بعنوان مدرس در دانشگاه ها و مدارس جذب می کنند که علاوه بر دانش و توانمندیهای بالای علمی و پژوهشی از هوش سرشار برای هدایت نسل آینده نیز برخوردار باشند. اما در ایران جذب هیات علمی در دانشگاه ها در رشته حسابداری مشکلات خاص خود را دارد. زیرا بسیاری از اشخاص توانمند، اشتغال تمام وقت در حرفه و خارج از دانشگاه را به ورود به دانشگاه (با مشکلات و آیین نامه های دست و پاگیری که در بند ۳ تشریح شد)، ترجیح می دهند. لذا جذب هیات علمی حائز شرایط ایده آل در این رشته به مراتب بسیار دشوارتر از سایر رشته ها است.

اما از بین همین افرادی که به هر دلیل علاقمند به اشتغال در دانشگاه بعنوان عضو هیات علمی هستند نیز باید نهایت دقت را بخرج داد که علاوه بر دانش کافی، از خصوصیات اخلاقی و رفتاری مثال زدنی برخوردار باشند تا بتوانند الگویی مناسب برای دانشجویان قرار گیرند.

پیشنهاد می شود بخاطر مسئولیت خطیر حسابداران و حسابرسان لازم است برای ورود افراد به این حرفه و یا جذب ایشان بعنوان هیات علمی علاوه بر ارزیابی های علمی و تخصصی، آزمونهای روانشناسی از متقاضیان جذب هیات علمی یا متقاضیان عضویت در نهادها و تشکل های حرفه ای صورت گیرد و افراد متعادل از نظر روانی جذب حرفه یا محیط دانشگاهی در این رشته شوند. همچنین بخاطر تخصصی بودن کار حسابرسی لازم است اصلاحاتی در آیین نامه های مربوط به شرایط عضویت افراد در جامعه حسابداران رسمی ایران صورت گیرد و صرفا افراد با سابقه کار حسابرسی (نه مدیریتی) امکان عضویت در این نهاد حرفه ای حساس را داشته باشند.

◀ تقویت ارتباط بین المللی دانشگاهی و حرفه ای

بطور کلی تقویت ارتباطات بین المللی دانشگاهی و حرفه ای گره خورده با سیاست بین المللی کشور است و نمی توان دانشگاه و حرفه را جدا از محیط ایران در نظر گرفت و انتظارات خارق العاده و خاص از آنها داشت. اساتید و محققان ایرانی در پیش پا افتاده ترین مسائل نظیر پرداخت حق عضویت خود در مجامع و کنفرانسهای بین المللی و یا حتی هزینه بررسی اولیه و داوری مقالات خود در مجلات بین المللی با مشکلات جدی انتقال ارز مواجه هستند. از یک طرف در مصوبه ششم تیرماه ۱۳۸۶ شورایی انقلاب فرهنگی آمده است که تمامی دانشگاه ها کشور که در داخل مرزهای کشور شعبه تاسیس کرده اند موظف به تدریس به زبان فارسی هستند و از سوی دیگر یکی از پارامترهای رتبه بندی دانشگاه های کشور از سوی وزارت عتف، ارتباطات بین المللی در نظر گرفته شده است. واقعیت انکار پذیر این است که در حال حاضر زبان انگلیسی، زبان علمی دنیاست و نمی توان بدون تسلط کافی بر این زبان، انتظار ارتباطات بین المللی با جهان را داشت.

بنابراین، برای تقویت ارتباطات بین المللی دانشگاهی و حرفه ای در قدم اول لازم است تا قوانین، حمایت ها و تسهیلاتی در سطح کلان در اینخصوص صورت گیرد. از جمله حمایت قانونی کامل و همه جانبه برای برقراری تعاملات علمی و حرفه ای بین المللی، دعوت از متخصصان

انتخاب و تشویق ضابطه مند و شفاف افراد تاثیرگذار بر بالندگی حسابداری

برای پویایی و ایجاد روحیه مشارکت جمعی در تعالی حسابداری ایران ضروریست تا از زحمات و تلاشهای اشخاص تاثیرگذار در این راه تقدیر بعمل آورد. البته لازم است تا تلاش همه افراد احصا شود تا به شیوه ای عادلانه افراد شاخص و تاثیرگذار بصورت کاملا شفاف شناسایی شوند. برای این منظور پیشنهاد شده تا نظر خواهی از کلیه اساتید هیات علمی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و شاغلین حرفه موجود در "سامانه حسابداران" صورت گیرد و این سامانه نیز بهتر است در دامنه وب سایت وزارت عتف تعریف شود که حالت انحصار و قدرت طلبی برای برخی فرصت طلبان پیدا نکند. در این سامانه زیر بخشی با عنوان "بخش مفاخر حسابداری" برای بارگزاری مستندات مربوط به فعالیتهای ویژه و اثرگذار بر بالندگی حسابداری انجام شده توسط تمام اساتید، دانشجویان و شاغلین حرفه حسابداری که قابلیت نمایش این مستندات برای کلیه اعضای این سامانه فراهم باشد. در نهایت هم برترین اشخاص اثرگذار بر بالندگی حسابداری با رای گیری شفاف (با قابلیت نمایش آنلاین نتیجه آرا) و مشارکت همه اساتید و دانشجویان (تحصیلات تکمیلی) و شاغلین حرفه حسابداری در سامانه حسابداری در ۵ حوزه (مسئولیت پذیری اجتماعی، شناساندن حرفه به عموم جامعه، پژوهش های اثرگذار، ارتباط با صنعت، آموزش، تالیف کتب، و حرفه) انتخاب و تقدیر شوند.

رصد مجلات معتبر داخلی و خارجی و مقالات منتشر شده در آنها

در حال حاضر در ایران دو نهاد به امر رتبه بندی و ارزیابی کیفی مجلات داخلی می پردازند یکی کمیسیون نشریات علمی معاونت پژوهش و فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دیگری پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) که نتایج رتبه بندی این دو نهاد نیز با یکدیگر متفاوت است! بنظر می رسد که شایسته است این دوگانگی برطرف شود و تکلیف مجلات و محققان درخصوص رتبه بندی حداقل مجلات داخلی با اعلام یک رتبه واحد برای هر مجله مشخص شود. علی ایحال از سوی خبرگان در این پژوهش پیشنهاد شده است تا کارگروهی موسوم به "کارگروه رصد مجلات" که اعضای آن با رای گیری از بین اساتید با مرتبه

خارجی، حضور ایرانیان در کرسی های علمی- حرفه ای سایر کشورها و رفع ترس و تردید و موانع بالقوه و بالفعل موجود در اینخصوص، حمایت قانونی و همه جانبه از فعالیتهای گسترده شرکتهای خارجی چند ملیتی و موسسات حسابرسی خارجی در کشور و از همه مهمتر الزام جدی به تقویت زبان انگلیسی (بعنوان زبان علمی) در دانشگاه های کشور به نحویکه دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه دو ترم اول را صرفا به تعلیم و تقویت جدی زبان انگلیسی مشغول شوند و دروس تخصصی خود را بصورت دو زبانه (فارسی و انگلیسی) در دانشگاه ها فراگیرند. زیرا با فرض فراهم بودن سایر شرایط، تا زمانی که زبان انگلیسی اساتید و دانشجویان حسابداری در حد عالی نباشد ارتباطات بین المللی و انتشار یافته های علمی بسیار اندک خواهد بود. کما اینکه در حال حاضر شاهد این معضل هستیم.

همچنین لازم است اساتید در شبکه های اجتماعی علمی بین المللی نظیر آکادمیا^۱، ریسرچ گیت^۲، لینکداین^۳، و مندلی^۴ عضو باشند تا در جریان آخرین دستاوردهای تحقیقاتی در حوزه های مشخص و مورد علاقه قرار گیرند و تعاملات علمی با دیگر محققان در سراسر جهان داشته باشند. مطابق نتایج تحقیق شریف مقدم و همکاران (۱۳۹۷) فعالیت در این شبکه های اجتماعی علمی، روحیه علمی به اعضا می دهد و بر عملکرد نهایی آنان تأثیر مثبت می گذارد. ایده های علمی در محیط های اجتماعی علمی به وجود می آیند و شبکه های اجتماعی علمی چنین محیطی را ایجاد می کنند. فعالیت در چنین شبکه های اجتماعی علاوه بر داشتن سواد فناوری اطلاعات، مهارت اشتراک دانش و مهارت ارتباط فردی، مستلزم تقویت زبان انگلیسی و قابلیت انتشار مطالب به این زبان است.

از سوی دیگر، برای توسعه ارتباطات بین المللی با توجه به کاهش ارزش ریال در مقابل ارزهای رایج دنیا، لازم است تا بودجه و حمایت مالی کافی از سوی وزارت عتف برای فرصتهای مطالعاتی خارج از کشور اساتید، بخصوص اساتید جوان صورت گیرد زیرا محدود کردن این حمایتها به مبالغ ناچیز گزافه ای هیات علمی عملا به معنی عدم گذاشتن در مسیری بن بست است.

³ www.linkedin.com
⁴ www.mendeley.com

¹ www.academia.edu
² www.researchgate.net

رشته حسابداری با این شیوه های نوین آموزش آشنا شوند(از طریق برگزاری دوره های دانش افزایی و آموزش مستمر ویژه اساتید)، ثابا در سرفصلهای درسی رشته حسابداری حتما این شیوه های تدریس ذکر شود .

متاسفانه دیده می شود هنوز در برخی دانشگاه ها، مدرسان بجای استفاده از کتابی مرجع، به تدریس جزوه هایی با مطالب سطحی یا کتب کنکور محور، اکتفا می کنند که اتفاقا این شیوه هم به شدت مورد استقبال دانشجویان مدرک گرا قرار می گیرد. از اینرو لازم است مدیران محترم گروه های آموزشی اگر بدنبال ارتقای رتبه گروه خود در بین دانشگاه های کشور هستند، حتما اقدامات پیش گیرانه جدی در اینخصوص صورت گیرد. در کل پیشنهاد می شود اساتید به تدریس کتب برتری که در "سامانه رصد و پایش کتب حسابداری" معرفی می شوند اقدام ورزند. از فواید اینکار این است که نوعی یکدستی دانشی در بین فارغ التحصیلان رشته حسابداری در اقصا نقاط کشور ایجاد می شود و هم اینکه از صحت و عمق مطالب تدریس شده می توان اطمینان نسبی کسب کرد .

همچنین با توجه به تفاوت هایی که در هدف از راه اندازی مقاطع مختلف تحصیلی(کارشناسی، ارشد و دکتری) در رشته حسابداری بوده است باید شیوه و تمرکز آموزشهای این سه مقطع نیز باهم متفاوت باشد. تاکید آموزش ها در مقطع کارشناسی حسابداری بر مهارت افزایی، در مقطع کارشناسی ارشد بر بکارگیری آموخته ها در عمل و تصمیم گیری(کاربرد گرایی)، و در مقطع دکتری بر دانش افزایی و تئوری پردازی باید باشد.

بعلاوه دروس عمومی و پایه در مقطه کارشناسی نیز لازم است با توجه به کاربرد آنها در رشته حسابداری تدریس شوند و تدریس این دروس توسط یک استاد با تخصص غیر حسابداری نتیجه بخش نخواهد بود. برای مثال درسی روانشناسی باید به شیوه ای تدریس شود که برای یک فارغ التحصیل حسابداری که در ارتباط مستقیم با صاحبکار و افراد مختلف جامعه است در عمل مفید واقع شود (نه اینکه به ذکر نظریه های مختلف روانشناسی بپردازد که برخی از آنها هم منسوخ شده اند و بدین ترتیب، حفظ یکسری مطالب غیر کاربردی را به دانشجویان تحمیل نماید). برای این منظور حتی می توان بخشی از مطالب درس توسط یک مدرس متخصص روانشناسی و بخشی توسط یک مدرس حسابداری با ذکر مصادیق عینی مباحث روانشناسی در محیط کار حسابداری و حسابرسی استفاده کرد. همچنین برگزاری نشست های مشترک بین رشته ای بین اساتید حسابداری

علمی دانشیار به بالا در " سامانه حسابداران" از طریق رای گیری شفاف انتخاب شده باشند، مسئول رصد مجلات و اعتبار سنجی آنها باشند. در نهایت نیز نتایج رتبه بندی مجلات در "سامانه حسابداران" در معرض دید همگان قرار گیرد و از فواید این کار آن است که با اینکار می توان امتیاز مناسب واحد (نه سلیقه ای) به مقالات منتشره در این مجلات در پرونده های ترفیع وبخصوص ارتقای اساتید در تمام دانشگاه ها داد.

از سوی دیگر با شناسایی برترین مقالات اثرگذار در رشته حسابداری در مجلات داخلی و خارجی که توسط نویسندگان داخل کشور نوشته شده اند توسط کارگروه رصد مجلات و در معرض رای گیری شفاف در "سامانه حسابداران" قرار دادن برای انتخاب برترین مقالات و تشویق ایشان، ارزش کار محققان واقعی مشخص می شود. این امر می تواند به شکوفایی علمی این رشته کمک کند و به نوعی رقابت سالم برای پژوهش کاربردی و اثرگذار و موردنیاز جامعه را تبلیغ نماید. همچنین با اینکار بین محقق نمایان (نویسندگان مقالات عاریه گرفته شده از مقالات خارجی) و محققان زحمتکش و دغدغه مند اثرگذار تمایز قائل شد.

◀ ارتقای شیوه آموزش دروس و ارزیابی دانشجویان

در ایران شیوه آموزش حسابداری عمدتاً سنتی (انتقال دانش از استاد به دانشجو) است که تمرکز این شیوه بر حفظ کردن مطالب می باشد. در چنین شیوه ای، دانشجویان صرفاً دریافت کننده غیر فعال دانش هستند بدون اینکه در فرآیند یادگیری نقش فعالی داشته باشند. وجود چنین فرمالیسم علمی که در خود مدرک گرایی، حافظه محوری، فقدان مسئله محوری، عدم خلاقیت و تفکر انتقادی و تحمل ابهام را با خود به همراه دارد، مانعی بر سر راه رشد و بالندگی حسابداری در بُعد آموزش است. زیرا انجام حسابداری تخصصی کارآمد (نه دفتردار) که بازوی فکری و مشورتی قوی در کنار مدیریت ارشد واحد اقتصادی تلقی شود، بتواند ضعفهای کنترلرهای داخلی و انحرافات مالی را در حسابرسی و ممیزی مالیاتی کشف کند و یا در سطح گزارشگری مالی دولت و شفاف سازی گام موثری بردارد، نیازمند ذهنی خلاق، نقاد، مسئله محور و پذیرای تغییر است(دیانتی، ۱۳۹۹). رسیدن به ذهن خلاق، نقاد و مساله محور و پذیرای تغییر هم مستلزم آموزش به شیوه هایی (نظیر ایفای نقش، یادگیری مشارکتی، یادگیری تیمی، شبیه سازی، یادگیری مبتنی بر مساله، یادگیری اکتشافی و...) است که این ویژگیها را در فرد تقویت نماید. لذا ضروریست اولاً اساتید

و دیگر رشته ها می تواند زمینه تالیف کتب برای این دروس را با دید کاربردی در رشته حسابداری فراهم آورد. نتایج تحقیق باغومیان و رحیمی باغی (۱۳۹۱) با عنوان "موانع پیشرفت آموزش حسابداری در ایران" نشان می دهد که تسلط ناکافی استادان و دانشجویان رشته حسابداری به زبان انگلیسی و فناوری اطلاعات، مهم ترین عاملی بوده که به عنوان مانع پیشرفت آموزش حسابداری به شمار آمده است. از اینرو الزام برگزاری کلاسهای تخصصی بصورت دو زبانه فارسی - انگلیسی و اضافه کردن دو واحد به هر یک از این درس ها (مثلا اصول حسابداری ۱ بصورت ۴ واحد فارسی و ۲ واحد انگلیسی یعنی جمعا ۶ واحد تعریف و تدریس شود) در رشته حسابداری ضروریست. همچنین تدریس مباحث کاربردی فناوریهای اطلاعاتی در حسابداری و حسابرسی، مباحث اخلاقی، تدریس عملی نرم افزارهای تخصصی حسابداری (که در حال حاضر بعنوان یک درس نظری در مقطع کارشناسی در نظر گرفته شده است).

◀ رصد و پایش کتب منتشره در رشته حسابداری

سالانه صدها عنوان کتاب تخصصی حسابداری در کشور منتشر می شود که برخی دارای ایرادات محتوایی جدی هستند. در کل نظارت قوی بر محتوای کیفی کتب منتشره توسط ناشران خصوصی یا شخصی در زمینه مباحث تخصصی نیست و چه بسا کتب حاوی ایرادات جدی منتشر شود که به دلیل نبود ترجمه مناسب تر از آن کتاب، دانشجو ناچار به خرید چنین کتبی شود که رایج ترین اصطلاحات حسابداری را هم اشتباه ترجمه کرده اند یا از نوشتار سلیس و روان برخوردار نیستند. از اینرو ضروریست سامانه ای با عنوان "سامانه رصد و پایش کتب حسابداری" در زیربخشی در "سامانه حسابداران" برای بارگذاری مشخصات و فهرست مطالب کتب منتشر شده (قدیم و جدید) در حوزه حسابداری همراه با امکان ارائه نظر توسط اعضای این سامانه برای هر کتاب هست. این سامانه می تواند مبانی مناسبی برای تعیین منابع درسی غنی در سرفصل برنامه درسی رشته های دانشگاهی باشد و مرجع مناسبی برای انتخاب منبع درسی توسط اساتید کل کشور. حتی از طریق این سامانه می توان به امتیاز دهی کتب و راهی گیری منصفانه برای انتخاب بهترین کتب تخصصی حسابداری در کشور نمود. زیرا هم اکنون خلا شدیدی برای تشویق از نگارندگان کتب ارزنده در رشته حسابداری هست که بحق نقش والایی در ترقی رشته حسابداری از طریق نگارش کتب تخصصی غنی و فاخر دارند.

بعلاوه بعضا دیده شده که بی اخلاقی ها و سرقتهای علمی و ادبی از کتب غنی تخصصی حسابداری صورت می گیرد و افراد به کپی برداری از چند کتاب، کتاب جدیدی را به نام خودشان منتشر می کنند که لازم است حرفه و دانشگاه با این موارد به دور از اخلاق واکنش نشان داده تا هم حق مولفان و مصنفان حفظ شود تا به مرور فرهنگ تنبلی و تقلب (سرقت مطالب دیگران) از این رشته برای همیشه رخت ببندد.

در کل یافته های این پژوهش در کنار پژوهش دیانتی (۱۳۹۹) دیدی عمیق نیست به وضعیت حسابداری در ایران می دهد و می تواند منبعی باشد برای تصمیم گیرندگان در سطح کلان کشور، وزارت عتف؛ روسای دانشگاه ها و بالاخص مدیران گروه های حسابداری کشور؛ تصمیم گیرندگان حرفه حسابداری، نهادهای حرفه ای، انجمن های علمی و همه اشخاص دغدغه مند که به دنبال بالندگی حسابداری و شفافیت مالی و توسعه پایدار می باشند.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی مصوب و با حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه خوارزمی انجام شده است که بدینوسیله مراتب تشکر و قدردانی خود را از دانشگاه خوارزمی ابراز می دارم. همچنین از کلیه عزیزانی که در مصاحبه های این پرسشنامه وقت گرانبهایشان را در اختیار محقق قرار دادند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

فهرست منابع:

- * اقدام مزرعه، یعقوب، نیکو مرام، هاشم، بنی مهد، بهمن. (۱۳۹۶). 'دموکراسی و توسعه حسابداری، حسابداری مدیریت، ۱۰(۳۲)، ۸۰-۷۱.
- * اقدام مزرعه، یعقوب، نیکو مرام، هاشم، رهنمای رود پستی، فریدون، بنی مهد، بهمن. (۱۳۹۸). آزادی های مدنی و توسعه حسابداری، پژوهشهای حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۱(۴۳)، ۲۷-۴۸.
- * باباجانی، جعفر (۱۳۸۳)، ارزیابی ظرفیت مسئولیت پاسخگویی نظام حسابداری و گزارشگری مالی دولت جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۶، صص ۲۷-۵۴.
- * دوانی، علماحسین (۱۳۸۹)، خدمات، حق الزحمه و رتبه بندی حسابرسان، حسابدار رسمی، شماره ۸، صص ۳۲-۴۱.

- * دوانی، غلامحسین (۱۳۹۸)، از محاسبان قسم خورده تا حسابداران رسمی، روزنامه شرق
- * دیانتی دیلمی، زهرا و پاکزاد، عطیه (۱۳۹۶)، بررسی درجه اثربخش بودن آموزش حسابداری در دانشگاه ها و عوامل موثر بر آن با استفاده از کارت ارزیابی متوازن، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال ششم، شماره ۲۱، صص ۱۲۱-۱۴۱.
- * دیانتی دیلمی، زهرا، بردبار، راضیه (۱۳۹۲). مطالعه تطبیقی روش شناسی مقالات حسابداری در مجلات معتبر داخل و خارج از ایران. فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال دوم، شماره هفتم، ص ص ۱-۱۴.
- * دیانتی دیلمی، زهرا. (۱۳۹۶)، راهنمای تدوین برنامه درسی برای تعلیم و تربیت حسابداران متخصص در زمینه مباحث قضایی و تقلب، اولین همایش حسابداری و حسابرسی دادگاهی، دانشگاه اصفهان، قابل دسترس در لینک ذیل khu.ac.ir/documents/35574/14838453/1%281%29.pdf
- * دیانتی دیلمی (۱۳۹۹)، الگوی عوامل مؤثر بر بالندگی حسابداری در ایران، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، شماره (۹)، ۳-۳۲۳
- * باغومیان، رافیک، رحیمی باغی، علی. (۱۳۹۰). موانع پیشرفت آموزش حسابداری در ایران. مطالعات تجربی حسابداری مالی ۹(۳۵)، ۵۸-۶۹.
- * رضا زاده، جواد. (۱۳۹۲)، حسابداری علم است یا فن، مجله حسابرس، شماره ۶۸، ص ص ۸۸-۹۲.
- * رحیمی، ماریه، فتاحی، رحمت الله. (۱۳۸۷) بررسی وضعیت همکاری علمی اعضای هیئت علمی در چهار حوزه موضوعی در دانشگاه فردوسی مشهد. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۱(شماره ۲ (پیاپی ۴۲)، ص ص ۹۵-۱۲۰.
- * رهنمای رودپشتی، فریدون؛ یعقوب نژاد، احمد و گودرزی، احمد (۱۳۹۰)، تبیین مهارت های تفکر انتقادی در دانشجویان حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، مدیریت فرهنگی، ۵(۱۳)، صص ۱۰۵-۱۱۵.
- * سرلک، نرگس؛ محمدی، مهدی و گرامی راد، فاطمه (۱۳۹۵)، بررسی وضعیت ترجمه دانش حسابداری در ایران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۳(۲)، صص ۱۹۳-۲۱۲.
- * سجادی، سید حسین (۱۳۸۷)، نقش منابع انسانی حرفه ای سازمان حسابرسی در توسعه، توسعه اجتماعی، دوره دوم - شماره ۳، ص ص ۷-۲۶.
- * سلیمانی، حمید؛ سلیمانی، حجت و صالح فر، داوود (۱۳۹۳)، تبیین عوامل مؤثر بر عدم تمایل دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری به تحقیق و پژوهش، پژوهش حسابداران، ۱۳(۱)، صص ۳۰-۱.
- * شاهسواری، علی و غفاری، خلیل (۱۳۹۰)، بررسی عوامل اثرگذار بر استخدام فارغ التحصیلان رشته حسابداری؛ مطالعه موردی دانشگاه آزاد اسلامی واحد الیگودرز، فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، سال ۵، شماره ۳، صص ۶۷-۷۹.
- * شریف‌مقدم، هادی، میری، انیس، سلامی، مریم. (۱۳۹۷). 'فعالیت اعضای هیئت علمی در شبکه‌های اجتماعی علمی: زمینه‌ها، موانع، الزامات، و عوامل تأثیرگذار'. فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ۲۹(۳)، ۱۵۳-۱۷۱.
- * صالحی؛ مهدی. نصرزاده، فرزانه و رستمی، وهاب (۱۳۹۳)، چالشهای آموزش حسابداری در ایران از دیدگاه شاغلین حرفه و مراجع دانشگاهی، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابرسی، سال ۱۳، شماره ۵۴، صص ۶۷-۸۶.
- * فتحی، معصومه. (۱۳۹۲)، گرایش به سرقت علمی بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته حسابداری دانشگاه‌های استان سیستان و بلوچستان، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، نشگاه سیستان و بلوچستان - دانشکده مدیریت و حسابداری.
- * قاسمی، محسن (۱۳۹۵)، آیا سازمان حسابرسی، مستقل عمل کرده است؟، اقتصاد آنلاین. لینک خبر: <https://www.eghtesadonline.com/n/rgb>
- * مقدس پور، هنگامه، ابراهیمی کردلر، علی (۱۳۹۲). تدوین و تبیین مدل توسعه حسابداری مدیریت در ایران. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۳(۱۰)، صص ۱۰۶-۷۳.
- * مهدوی، غلامحسین، سرمدی نیا، عبدالمجید. بررسی میزان تعامل رشته حسابداری با سایر علوم و رشته‌های دانشگاهی از بُعد پژوهشی. دانش حسابداری مالی، ۱۳۹۷؛ ۵(۳): ۲۵-۴۴
- * نادریان، هوشنگ (۱۳۹۸)، شرایط کنونی حرفه حسابرسی و مزایای نهادناظر، مجله حسابدار رسمی، شماره ۴۸، صص ۷-۹.
- * Busu, S. (2012). How Can Accounting Researchs Become More Innovative?. Accounting Horizons, 26(4), 851-870.
- * Clarke, P. (2006) 'The historical evolution of accounting practice in Ireland', Irish Accounting Review, 13(1):1-23.
- * Elbayoumi, A.F., Awadallah, E.A., & Basuony, M.A.K. (2019). Development of Accounting and Auditing in Egypt: Origin, Growth, Practice and Influential Factors. The Journal of Developing Areas 53(2).
- * Ghattas, P., Soobaroyen, T., & Marnet, O. (2020). Charting the development of the Egyptian accounting profession (1946-2016): An analysis of the State-

Profession dynamics. Critical Perspectives on Accounting, 102-119.

- * Jui .l & Wong, J.(2015),“The Past, Present, and Future of Auditing in China”, The CPA Journal: 14-17.
- * Hopwood, A. G. (2007). Whither Accounting Research?. The Accounting Review, 82(5), 1365-1374.
- * https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/subject-ranking/business-and-economics#!page/0/length/25/locations/IR/subjects/3117/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats
- * Marina Alexandra-Gabriela, 2018. "The Evolution Of The Accounting System After Â The Fall Of Communism - Evidence From Romania," Revista Economica, Lucian Blaga University of Sibiu, Faculty of Economic Sciences, vol. 70(2): 76-89
- * Pawlowski, Krzysztof ,(2009),The Fourth Generation University as a Creator of the Local and Regional Development, Higher Education in Europe, 34(1):51-64
- * Sharma, U., & Samkin, G. (2018). Development of accounting in Fiji, 1801–2016. Accounting History,1-30.
- * UC Mustafa & Artir MALIQI, 2015. "Analysis of the Development of Accounting in Kosovo," Turkish Economic Review, KSP Journals,2(3): 141-151
- * Yapa,s., and Wijewardena,(1996). The Development of accounting System and Accounting Education in High Income Oil Exporting Countries: An Overview. The International Journal of Accounting and business Society, 4(1): 40-54.

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 12/ No. 46/ Summer 2023

A Model for Evolution of accounting in Iran: Based on Grounded Theory

Zahra Dianati Deilami

Associate Professor of accounting, Faculty of financial sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran
dianati@khu.ac.ir

Abstract

Considering the importance of accounting at the level of economic, regulatory and control units, as well as the rapid movement of world universities and entering the fourth and subsequent generations, it is necessary to have a model for accounting growth not only in universities (in order to achieve the values set forth in the comprehensive scientific map of the country) should be provided; but this model should also determine the direction and strategic orientation of professional accounting institutions. Therefore, in this qualitative research, semi-structured (in-depth) interviews were conducted with 11 accounting experts who were purposefully selected by snowball method. Then, by analyzing the content expressed by them and using an approach based on the Grounded theory, the model Model for Evolution of accounting in Iran is presented. Scientific and professional decision-making institutions are expected to be able to lead the growth of accounting in Iran according to this model.

Keywords: Evolution of accounting, Accounting Development, Accounting Profession, Fourth Generation University.

